24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

1941
МАЙ
16
ЭРНЕКУН
113 (5828) №

Чӑваш Коммуни

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

ОТЧЕТПА СУЙЛАВ ПУХӐВӖСЕН РЕШЕНИЙӖСЕНЕ БОЛЬШЕВИКЛА ПУРНӐҪЛАР

ВКП(б) Центральный Комитечӗ йышӑннӑ тӑрӑх, апрельпе май уйӑхӗсенче партин пуҫламӗш организацийӗсен ертсе пыракан органӗсен отчетпа суйлав пухӑвӗсем пулса иртмелле. Партин Чӑваш область организацинче отчетпа суйлав пухӑвӗсем апрелӗн 10-мӗшпе майӑн 15-мӗш хушшинче пулса иртрӗҫ. Ҫак отчетпа суйлав пухӑвӗсем ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII съезчӗн историллӗ решенийӗсене тата XVIII партконференцин постановленийӗсене пурнӑҫлас тӗлӗшпе парти организацисем мӗнле ӗҫленине тӗрӗслес енӗпе, большевикла критикӑпа самокритикӑна анлӑн сарса пынипе, парторганизацисен ӗҫӗнчи ҫитменлӗхсене татӑклӑн тата хӑюллӑн тупса палӑртнипе вӗҫленчӗҫ.

Пуҫламӗш парторганизацисен ертсе пыракан органӗсен кӑҫалхи отчетпа суйлав пухӑвӗсем ҫӗршывра хуҫалӑхлӑ тата политикӑллӑ ҫӗкленӳ пысӑк пулнӑ обстановкӑра пулса иртрӗҫ. Партин, советӑн обществӑллӑ организацисем тата пӗтӗм ӗҫҫыннисем, ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII конференцийӗн решенийӗсемпе хавхаланнӑскерсем, 1941 ҫулта халӑх хуҫалӑхне аталантармалли плана тултарассишӗн тата ытлашшипех тултарассишӗн питӗ пысӑк хастарлӑхпа кӗрешеҫҫӗ. XVIII партконференцин решенийӗсене пурнӑҫа кӗртсе, парти организацийӗсем промышленноҫпа транспорт предприятийӗсене ертсе пырассине лайӑхлатаҫҫӗ. Оборудованисене, инструментсене, пурлӑхсене тата материалсене ҫирӗп учета илессишӗн, чӗртаварпа, топливопа, электроэнергипе перекетлӗ усӑ курассишӗн, производствӑри тасалӑхпа йӗркелӗхшӗн кӗрешесси анлӑн сарӑлса карӗ. Графикшӑн, технологин ҫирӗп дисциплинишӗн, продукци пахалӑхне лайӑхлатассишӗн кӗрешессине нумай пуҫламӗш парторганизацисем чӑннипех кирлӗ пек туса пыма пуҫларӗҫ.

Отчетпа суйлав пухӑвӗсене партин ялти организацисем те хӑйсен ӗҫӗсене нумай лайӑхлатнипе кӗтсе илчӗҫ. Вӗсенчен нумайӑшӗсем 1941 ҫулти ҫуракине тӗплӗн хатӗрленсе тухас ӗҫе тивӗҫлипе организацилерӗҫ, вӑйлӑ тырпулшӑн кӗрешес тӗлӗшпе конкретлӑ ӗҫе тытӑнчӗҫ.

Партин пуҫламӗш организацисенчи отчетпа суйлав пухӑвӗсем коммунистсемшӗн чӑннипех те политикӑллӑ пысӑк шкул пулса тӑчӗҫ. Отчетпа суйлав пухӑвӗсенче коммунистсем хӑйсен руководителӗсем мӗнле ӗҫленине тӗрӗслесе тухса хак пачӗҫ, парторганӗсене Ленин—Сталин партин ӗҫӗшӗн, коммунизм ӗҫӗшӗн кӗрешме пултаракан большевиксене суйласа хӑварчӗҫ.

Кӑҫалхи отчетпа суйлав пухӑвӗсенче коммунистсен политикӑллӑ активлӑхӗ тата большевикла критикӑпа самокритика нихӑҫанхинчен те ытларах вӑйлӑ пулчӗ. Коммунистсен пухӑвӗсенче критикӑпа самокритикӑна большевикла сарса пыни тӑрӑх парторганизацисен ӗҫӗнчи ҫитменлӗхсемпе йӑнӑшсене хӑюллӑн тупса палӑртрӗҫ, ӗҫлеме пултарайман, партиллӗ-хуҫалӑхлӑ ӗҫсене вӑйлатма чӑрмантаракан ҫынсене, сӳпӗлтисене тӑрӑ шыв ҫине кӑларчӗҫ, вӗсем вырӑнне хастар та хӑюллӑ, ӗҫе организацилесе ертсе пыма пултаракан ҫынсене парторганӗсене суйласа хӑварчӗҫ.

Партин пуҫламӗш организацисен отчетпа суйлав пухӑвӗсем кӑҫал уйрӑмӑнах организованно иртнине кӑтартакан фактсемпе примерсем питӗ нумай. Елчӗк районӗнче ВКП(б) пуҫламӗш организацисем пурӗ 15, вӗсенче парти членӗсемпе кандидачӗсем 154 ҫын шутланать. Отчетпа суйлав пухӑвӗсенче 144 коммунист пулнӑ, пуҫламӗш парторганизаци секретарӗсен отчетлӑ доклачӗсем тӑрӑх пренире 105 ҫын тухса калаҫнӑ. Районри 15 пуҫламӗш парторганизацире ӗҫсене ҫителӗклӗ тесе хак панӑ, 10 организацире унччен ӗҫленӗ секретарьсенех ҫӗнӗрен суйласа хӑварнӑ.

Шӑхасан районӗнчи пуҫламӗш парторганизацисенче те отчетпа суйлав пухӑвӗсем парти членӗсемпе кандидачӗсен политикӑллӑ активлӑхӗ тата ӑнланавӗ пысӑк пулнипе иртрӗҫ. Отчетпа суйлав пухӑвӗсенче пулнӑ коммунистсенчен 88 проценчӗ докладсем тӑрӑх пренисенче тухса каланӑ. Комсомольски, Чкаловски, Канаш, Ҫӗмӗрле тата ытти районсенче те партин пуҫламӗш организацийӗсен отчетпа суйлав пухӑвӗсем партбюро тата секретарьсен ӗҫӗсене тӗплӗн сӳтсе-явса, малашнехи мӗнпур ӗҫсене лайӑхлатма конкретлӑ сӗнӳсем панипе пулса иртрӗҫ.

Коммунистсем ҫӗнӗрен суйланӑ парторгансене ВКП(б) XVIII съезчӗн, XVIII партконференцин решенийӗсене, партипе правительствӑн постановленийӗсене пурнӑҫа кӗртессишӗн татах вӑйлӑн кӗрешме, партиллӗ-политикӑллӑ, хуҫалӑхлӑ ӗҫсене, пропагандӑпа агитаци ӗҫӗсене вӑйлатма питӗ хаклӑ сӗнӳсем парса хӑварчӗҫ. Халӗ ӗнтӗ пуҫламӗш парторганизацисен, вӗсен ҫӗнӗрен суйланнӑ партбюросемпе секретарӗсен, ҫавӑн пекех тата ВКП(б) райкомӗсен хисеплӗ задачи — отчетпа суйлав пухӑвӗсен решенийӗсене, коммунистсен сӗнӗвӗсене ҫине тӑрсах пурнӑҫа кӗртесси пулать. Мӗншӗн тесен, отчетпа суйлав пухӑвӗсенче йышӑннӑ постановленисем, коммунистсем панӑ сӗнӳсем пурте ВКП(б) Пӗтӗм Союзри XVIII конференцийӗн решенийӗсене ӑнӑҫлӑн пурнӑҫлама, кашни предприяти, колхоз машинно-тракторнӑй станци тата совет учреждени умӗнче тӑракан конкретлӑ задачӑсене хӑвӑртрах татса пама май параҫҫӗ.

Пирӗн республикӑра отчетпа суйлав пухӑвӗсен решенийӗсене тата коммунистсен сӗнӗвӗсене пурнӑҫа кӗртес тӗлӗшпе ҫине тӑрса ӗҫлеме тытӑннӑ пуҫламӗш парторганизацисем сахал мар. Ҫӗмӗрлери йывӑҫ каскалакан комбинатри 3-мӗш номерлӗ цехри партгруппа отчетпа суйлав пухӑвӗнче коммунистсем хушса хӑварнӑ ӗҫсене пурнӑҫа кӗртес тӗлӗшпе конкретлӑ ӗҫе тытӑннӑ. Отчетпа суйлав пухӑвӗнче партгруппӑри коммунистсенчен чылайӗшӗ производствӑра стахановла ӗҫлеменнине палӑртнӑ. Халӗ партгруппӑри коммунистсем производствӑра ытти рабочисемшӗн пример пулса тӑраҫҫӗ. Фионов, Борзова, Шоркин, Краснова тата ытти нумай коммунистсем комбинатри стахановецсем. Партгруппа цех администрацине, мастерсене ӗҫ дисциплинине ҫирӗплетме, график тӑрӑх ӗҫлеме пысӑк пулӑшу парать.

Шӑхасан районӗнчи Шуркассинчи территориллӗ пуҫламӗш организацинче отчетпа суйлав пухӑвӗнче организаци секретарӗ пулнӑ Егоров юлташ ялсоветне кӗрекен колхозсен ӗҫӗсемпе интересленменнине палӑртнӑччӗ. Парторганизацин секретарьне ҫӗнӗрен суйланӑ Александров юлташ коммунистсем ҫапла критикленинчен хӑйне валли тӗрӗс вывод тунӑ. Ялсоветне кӗрекен колхозсем ҫуракине тухсанах, Александров юлташ, колхозсен ӗҫӗнчи ҫитменлӗхсене тупса палӑртса, вӗсене ҫийӗнчех пӗтерме пулӑшнӑ. Ҫак пуҫламӗш парторганизаци хӑйӗн территоринчи колхозсенче агитациллӗ ӗҫ мӗнле тӑнипе те тӗплӗн интересленет. Ялсоветне кӗрекен 5 колхозӗ те кӑҫал ҫуракине, иртнӗ ҫултипе танлаштарсан, лайӑх туса пыраҫҫӗ.

Ҫӗрпӳри педучилищӗри пуҫламӗш парторганизаци те отчетпа суйлав пухӑвӗ пулнӑ хыҫҫӑн хӑйӗн ӗҫӗсене чылай лайӑхлатрӗ. Иртнӗ вӑхӑтра учительсем тата вӗренекенсем хушшинче социализмла ӑмӑртса ӗҫлекенсем сахал пулнӑ. Халӗ кунти парторганизаци пуҫарнипе педучилищӗра вӗрентӳпе воспитани ӗҫне лайӑхлатассишӗн, вӗренӳре пур ачасем те ӗлкӗрсе пымалла тӑвассишӗн кашни учитель тата вӗренекен социализмлӑ ӑмӑртӑва тухнӑ. Ӑмӑрту хӑйӗн результатне парать те ӗнтӗ, халӗ вӗренӳре ӗлкӗрсе пырайманнисен шучӗ чаксах пырать.

Ҫапла пулин те, отчетпа суйлав пухӑвӗсенче йышӑннӑ решенисене тата коммунистсен сӗнӗвӗсене пурнӑҫа кӗртме тытӑнман пуҫламӗш парторганизацисем те пур-ха. Сӑмахран акӑ, Шупашкар хула организацинче отчетпа суйлав пухӑвӗсенче партбюро тата секретарь ӗҫне ҫителӗклӗ тесе хак панӑ хӑшпӗр пуҫламӗш парторганизацисенче коммунистсен хаклӑ сӗнӗвӗсене халӗ те пурнӑҫлама тытӑнманни сисӗнет. Ҫакнашкал ҫитменлӗхсене хӑвӑрт пӗтермелле, отчетпа суйлав пухӑвӗсен решенийӗсене, коммунистсен сӗнӗвӗсене пурнӑҫлассишӗн кашни пуҫламӗш парторганизацин партбюровӗ, кашни секретарь, кашни райком пӗтӗм вӑя хурса ӗҫлемелле, отчетпа суйлав пухӑвӗсенче панӑ решенисемпе сӗнӳсене пӗрине те пурнӑҫа кӗртмесӗр хӑвармалла мар.

Парти органӗсен отчечӗсемпе суйлавӗсем пирӗн кадрсене ертсе пырас ӗҫе вӗрентмелли, вӗсене идея тӗлӗшӗнчен ҫирӗплетмелли, большевикла дисциплинӑна тата организацилӗхе тӗреклетмелли шкул пулса тӑчӗҫ. Ҫавӑнпа та йышӑннӑ решенисене пурнӑҫлани тӑрӑх парти организацисен тата вӗсен руководителӗсен хӑйсен пӗтӗм ӗҫӗсене урӑхлатса ҫӗнетмелле.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН

УКАЗӖ

37-мӗш стрелковӑй дивизине Хӗрлӗ Ялав орденӗпе наградӑлассии ҫинчен

37-мӗш стрелковӑй дивизи 20 ҫул тултарнине паллӑ тӑвас шутпа, совет халӑхӗн тӑшманӗсене хирӗҫ пынӑ ҫапӑҫусенче хӑюллӑхпа паттӑрлӑх кӑтартнӑшӑн, боевой хатӗрленӳпе политикӑллӑ хатӗрленӳре питех те пысӑк ҫитӗнӳсем тунӑшӑн 37-мӗш стрелковӑй дивизине **Хӗрлӗ Ялав орденӗпе** наградӑлас.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулхи майӑн 14-мӗш.

В. И. Ленинӑн Центральнӑй музейӗ

В. И. Ленинӑн Центральнӑй музейӗ—Сталин юлташ пуҫарӑвӗпе туса йӗркеленӗ музей хӑй ӗҫлеме пуҫланӑранпа иртнӗ ҫулсем хушшинче марксизма-ленинизма пропагандӑламалли хӑватлӑ оруди пулса тӑчӗ. Ӗҫҫыннисен анлӑ массисем ӑна питех те лайӑх пӗлеҫҫӗ тата юратаҫҫӗ. Кунта ҫӗршывӑн пур кӗтесӗсенчен те экскурсантсем килеҫҫӗ. Музея уҫнӑранпа—1936 ҫулти майӑн 15-мӗш хыҫҫӑн—музее 5,5 миллион ҫынна яхӑн пырса курнӑ.

Музей пӗрмаях ҫӗнӗ экспонатсемпе пуянланса пырать. VI-мӗш залра пысӑк скульптура кӑларса тӑратнӑ: «Рабочисем «Правда» хаҫата вулаҫҫӗ» (1912 ҫул). Унпа юнашар Ленинӑн статьисене—«Рабочие и «Правда» (1912 ҫул), 1913 ҫулта ҫырнӑ «Одна из великих побед техники» тата «Как увеличить размеры душевного потребления в России?» ятлӑ статьясене вырнаҫтарса тӑратнӑ. Ҫакӑнпа юнашар залра Ленин конспекчӗн—1915 ҫулти апрель уйӑхӗнче ҫырнӑ «Первое мая и война» ятлӑ рефератӑн страницисене курма пулать.

Юлашки тапхӑрта музейре Владимир Ильичӑн нумай фотографийӗсене кӑларса тӑратнӑ. Иккӗмӗш этажри залсенче кӑна ҫӗнӗ фото-ӳкерчӗксене 30 ӳкерчӗк кӑтартаҫҫӗ. Нумаях пулмасть Ленинӑн Кремльри хваттерӗнчен музей валли Владимир Ильич хӑй усӑ курса пурӑннӑ япаласене панӑ. Курма пыракансем XIV-мӗш залра пиджак, кӗпе, улӑмран тата пиртен хатӗрленӗ кепкӑсем, галстуксем, тужурка, ботинкӑсем кураҫҫӗ. Юнашар витрина ҫине кӑларса ҫакнӑ портфеле Ленина 1920 ҫулта, Коминтернӑн II Конгресне паллӑ тӑвас шутпа, парнелесе панӑ пулнӑ. Портфель папкинче—пысӑк мар календарь, ҫырмалли хут, чернила йӗрӗсем юлнӑ типӗтмелли хут. Саспаллисен йӗрӗсем типӗтмелли ҫав хутпа Ленин усӑ курни ҫинчен калаҫҫӗ.

XV-мӗш залра тиртен тунӑ, Ильич ухатана кайнӑ чух тӑхӑнса ҫӳренӗ куртка, атӑсем, байковӑй френч, сӑран перчаткӑсем пур. Граждӑн вӑрҫи ҫулӗсенче пӗр ҫар чаҫӗнчи боецсемпе командирсем В. И. Ленина красноармеецсен тумтирӗн пӗр комплектне парса парнеленӗ. Ҫак парнене XI-мӗш залра курма пулать.

Хальхи вӑхӑтра музейӑн 22 залӗче документсем, алҫырӑвӗсем, кӗнекесем, Ленин ҫинчен тата унӑн ӗҫне малалла туса пыракан аслӑ Сталин юлташ ҫинчен калакан фотографисем, живопис, скульптура тата графика произведенийӗсем 8 пине яхӑн шутланаҫҫӗ. Ҫывӑх вӑхӑтрах музейре ятарласах парнесен залӗ—ӗҫҫыннисем Ленина тӗрлӗ вӑхӑтсенче панӑ парнесен залӗ уҫӑлать.

В. И. Ленинӑн Центральнӑй музейӗн Ленинградра, Киевра, Тбилисире хӑйӗн филиалӗсем пур. Часах Ульяновскра ҫӗнӗ, тӑваттӑмӗш филиал ӗҫлеме пуҫлать. Ҫӗршывра 10 ҫӗрте—Хусанта, Подольскра, Куйбышевра, Шушенскире тата ытти вырӑнсенче те В. И. Ленинӑн ҫурчӗ музейӗсем ӗҫлеҫҫӗ. Ҫывӑх вӑхӑтрах Мускав патӗнчи «Лесные поляны» совхозра Ленин ҫурчӗ-музейӗ уҫӑлать.

Юлашки ҫулсем хушшинче В. И. Ленинӑн Центральнӑй музейӗн фондовӑй отделӗ тӗрлӗрен организацисем валли музейри экспонатсем тӑрӑх 140 пин репродукци ытла хатӗрленӗ.

Майӑн 14-мӗш. (ТАСС).

ФЗО шкулӗсенчен вӗрентсе кӑлармалли испытанисем

(Ӗҫ вӑйӗсен резервисен СССР Совнаркомӗ ҫумӗнчи Главнӑй Управленийӗн начальникӗпе П. Г. Москатов юлташпа калаҫни)

Майӑн 15-мӗшӗнче фабрикӑпа завод ӗҫне вӗренмелли шкулсенче декабрь уйӑхӗнче пухнӑ ҫамрӑксене вӗрентсе кӑлармалли квалификациллӗ испытанисем пуҫланаҫҫӗ. Тепӗр икӗ эрнерен социализмлӑ промышленность, стройкӑсем, чугунҫул транспорчӗ пысӑк пополнени — 250 пин ҫӗнӗ рабочи илме пуҫлаҫҫӗ.

ФЗО шкулӗсенче вӗренекенсене вӗрентсе кӑларнӑ май тӗп вырӑнта тӑракан икӗ задачӑна татса памалла. Вӗсенчен пӗрремӗш задачи акӑ мӗнре: фабрикӑпа завод ӗҫне вӗренмелли шкулсем тата ӗҫ вӑйӗсен резервисен управленийӗсем кашни вӗренекене тӗрӗс аттестацилеме, унӑн квалификациллӗ разрядне тӗрӗс палӑртма тивӗҫлӗ. Вӗренсе тухакансем хушшинче чи тӗрлӗрен профессиллӗ ҫынсем пур: горняксем, строительсем, металлургсем, нефтяниксем, чугунҫул работникӗсем, металлистсем, судостроительсем. Вӗсем хушшинче вӗренекенсенчен пӗрисен—слесарьсен, плотниксен, тимӗрҫӗсен, каменщиксен т. ыттисен квалификацийӗсене палӑртнӑ чухне вӗсем квалификацин пӗр паллӑ разрядне илме тунӑ проба тӗп вырӑнта тӑмалла, ыттисен — забойщиксен, бурильщиксен — квалификацийӗсене ӗҫ нормине мӗнле тултарни тӑрӑх хакламалла. Вӗрентсе кӑлармалли испытанисене ӑнӑҫлӑн иртерес ӗҫре испытанисене хӑйсене тӗрӗс организацилени те пысӑк вырӑн йышӑнса тӑрать.

ССР Союзӗн Совнаркомӗ йышӑннӑ постановленине пурнӑҫа кӗртсе, Ӗҫ вӑйӗсен резервисен Главнӑй Управленийӗ халӑх комиссариачӗсемпе пӗрле ФЗО шкулӗсенчен пирвайхи хут вӗрентсе кӑларакан рабочисене предприятисем тата халӑх хуҫалӑхӗн отраслисем тӑрӑх пайласа вырнаҫтарнӑ. Ҫапла ӗнтӗ, иккӗмӗш задачӑна татса парас ӗҫе пӗтӗмӗшпех предприятисен руководителӗсемпе обществӑллӑ организацисем тума тивӗҫлӗ. Вӗсем ҫӗнӗ пополненине тивӗҫлипе кӗтсе илме, ҫамрӑк рабочисене шахтӑсенчи, стройкӑсенчи, цехсенчи производствӑллӑ участоксем тӑрӑх вырнаҫтарса тухма, вӗсемшӗн кирлӗ пек тимлӗхпе тӑрӑшма тивӗҫлӗ.

Вӗренсе тухнӑ кашни рабочине хӑйне тивӗҫлӗ ӗҫ памалла, ҫав ӗҫре вӑл ФЗО шкулӗнче илнӗ хӑнӑхусемпе тата пӗлӳлӗхсемпе пӗтӗмӗшпех усӑ курма, малта пыракан рабочи-стахановецсемпе ударниксенчен куллен-кун вӗренсе пыма, вӗсен опытне илме пултартӑр. Заводсен, фабрикӑсен, стройкӑсен руководителӗсем ҫакна асра тытма тивӗҫлӗ: ФЗО шкулӗнчен тухнӑ ҫамрӑк рабочи вӑл ӗҫӗн пуҫламӗш хӑнӑхӑвӗсене кӑна илнӗ-ха. Ҫӗнӗ пополненин квалификацине малалла хӑпартса пырассишӗн тӑрӑшмалла, ФЗО шкулӗсенчен вӗренсе тухнӑ рабочисене производствӑллӑ-техникӑллӑ кружоксене, стахановла шкулсене, квалификацине хӑпартмалли курссене явӑҫтармалла тата ыт. те.

ФЗО шкулӗнчен вӗренсе тухнӑ кашни ҫамрӑка вӗрентес тӗлӗшпе государство пысӑк средствӑсем расходланӑ, ӑна пурнӑҫа кӗме путевка панӑ. Мастерсем тӑрӑшса ӗҫленипе вӗренекенсем профессисене вӗренсе алла илчӗҫ, социализмлӑ халӑх хуҫалӑхӗнче материаллӑ ҫӗнӗ хаклӑхсем тӑвакан ҫынсем пулса тӑчӗҫ. Шкул аттестачӗ вӗсене ҫӗнӗ заводсем тума, чугунҫулсем хывма, нефть, ҫӗркӑмрӑк тата руда кӑларма, хурҫӑ шӑратма право парать. Ҫак пысӑк правӑна хакласси, партипе правительство тӑрӑшни ҫине ответлесе производствӑра стахановла ӗҫлесси. харпӑрхӑй шкулӗн чыслӑхне куллен кун хакласси—ФЗО шкулӗнчен воспитани илсе тухнӑ кашни ҫамрӑкӑн тивӗҫлӗхӗ пулса тӑрать.

(ТАСС).

ФЗО шкулӗсенче испытанисем пуҫланчӗҫ

Майӑн 15-мӗшпе 25-мӗш хушшинче Куславккари, Канашри тата Ҫӗмӗрлери ФЗО шкулӗсенче квалификациллӗ испытанисем пулса иртеҫҫӗ. Ҫав шкулсенче вӗренекен ачасем шкултан вӗренсе тухаҫҫӗ, рабочи ятне илме экзамен параҫҫӗ.

ФЗО шкулӗсенче вӗренме пуҫланӑранпа пилӗк уйӑх ҫурӑ иртрӗ. Ҫамрӑксем ҫак вӑхӑт хушшинче опытлӑ мастерсем ертсе пынипе хӑйсен квалификацине вӗренсе ҫитрӗҫ. Юлашки вӑхӑтра стахановла ӗҫлеме тытӑнчӗҫ. Вӗренекенсем чылайӗшӗ ӗҫ нормине ытлашшипех тултарса пыраҫҫӗ.

Квалификациллӗ испытанисем иртнӗ май ФЗО шкулӗсенче хӗрӳллӗ кунсем пуҫланчӗҫ. Пулас рабочисем испытанисене лайӑх хатӗрленсе кӗтсе илчӗҫ. Вӗсем кашниех вӗренӳ ӗҫне лайӑх паллӑсемпе вӗҫлессишӗн тӑрӑшаҫҫӗ.

ФЗО шкулӗсенче шкултан вӗрентсе кӑлармалли испытанисем иртерме аттестаци комиссийӗсем уйӑрнӑ. Вӑл комиссисем испытани ӗҫӗсен планӗсене тата графикӗсене тунӑ.

Ӗҫ вӑйӗсен резервисен Главнӑй Управленийӗн приказӗ тӑрӑх, вӗренекенсем мӗнле разрядпа шкултан вӗренсе тухнине палӑртаҫҫӗ. Вӑл разрядсене юлашки икӗ эрне хушшинче производствӑра мӗнле ӗҫленине кура параҫҫӗ. Нормӑна иртерсе тултаракансене тата продукци пахалӑхне кура пысӑк разрядсем параҫҫӗ.

Вӗренекенсене шкултан вӗренсе тухни ҫинчен аттестат параҫҫӗ. Испытанисене отлично паллӑпа вӗҫленӗ вӗренекенсене аттестатсӑр пуҫне тата похвальнӑй грамота памалла тунӑ. Шкулсенче ҫакӑн ҫинчен кашни вӗренекенех тӗплӗн каласа ӑнлантармалла.

Комсомол организацийӗсен ФЗО шкулӗсенче испытанисем иртерме пулӑшса пымалла. Испытани вӑхӑтӗнче вӗренекенсене инструментсем, материалсем ҫителӗклӗ тупса парас пулать. Ӗҫ кунӗпе туллин усӑ курмалла. Комсомол организацийӗсем ҫак енчен пысӑк пулӑшу пама пултараҫҫӗ. Вӗсен испытанисене пысӑк пахалӑхпа иртерессишӗн тӑрӑшмалла.

„Артекра" ҫуллахи сезон уҫӑлнӑ

Майӑн 13-мӗшӗнче каҫхине пионерсен Пӗтӗм Союзри В. М. Молотов ячӗпе тӑракан санаториллӗ лагерӗнче—«Артекра» ялав ҫӗкленӗ. Лагерьте ҫуллахи сезон уҫӑлнӑ. Ҫакӑ питех те лайӑх курортра 700 ача канать. Вӗсем хушшинче—Латвири, Литвари тата Эстонири ӗҫҫыннисен ачисем. Кунта кашни уйӑхра Совет Союзӗнчи пиншер ҫамрӑк граждӑнсем канаҫҫӗ.

Акара ӗҫе тӗрӗс организацилер, социализмлӑ ӑмӑртӑва анлӑрах сарса пырар!

Ҫуракине кӗске срокра тата пысӑк ӑнӑҫлӑхпа вӗҫлессине бригадӑсенче, звеносенче ӗҫе тӗрӗс организацилени татса парать. Ҫакна малта пыракан колхозсем аван ӑнланса илнӗ. Ку тӗлӗшпе Вырӑскас Пикшикри «Мотор» колхоз аван пример кӑтартать. Бригадӑсене ӗҫре хавхалантарса пыма кунта ятарласа куҫса ҫӳрекен Хӗрлӗ ялав тунӑ. Преми пама 300 тенкӗ укҫа уйӑрнӑ. Бригадӑсенче халӗ социализмлӑ ӑмӑрту анлӑн сарӑлнӑ. Уя ӗҫлеме 4 сехетре тухаҫҫӗ. Сеялкӑсемпе ҫӗрле те акаҫҫӗ. Ку ӗҫе агроном Григорьев тата сеяльщик Васильев юлташсем пуҫарнӑ. Пӗрремӗшпе иккӗмӗш бригадӑсем халӗ кулленхи ӗҫ нормисене ытлашшипех тултарса ӗҫлеҫҫӗ.

Анчах пур-ха ӗҫе начар йӗркеленӗ колхозсем те. Канаш районӗнчех Куйбышев ячӗпе тӑракан колхозра хӑшпӗр колхозниксем, уйхир ӗҫне хутшӑнма тивӗҫлӗскерсемех, ҫак ӗҫрен пӑрӑнса тӑраҫҫӗ (Федоров, Семенов тата ыттисем те).

Ҫакӑн пек тӗслӗхе «Ҫӑлтӑр» колхозра та (Ишлей р.) курма пулать. Кунта чылай вӑйпитти колхозниксене ӗҫе хутшӑнтарман. «Социализм» колхозра (ҫав районах) майӑн 12-мӗшӗнче сухара ҫурри ытла ҫул ҫитмен ҫамрӑксем сухаланӑ. Кунта звеносемпе ӗҫлессине хакламаҫҫӗ. Вӗсене ячӗшӗн ҫеҫ тунӑ. Ҫавӑн пекех «Ҫӗнӗ хунав» колхозра та 9 звено хут ҫинче ҫеҫ шутланса тӑрать. Вӗсене участоксем ҫирӗплетсе паман. Ҫакӑн пек ҫитменлӗхе халех пӗтермелле, акара бригадӑсен тата звеносен ӗҫне тӗрӗс йӗркелес пулать. Малта пыракан колхозсенче ӗҫе тӗрӗс йӗркеленине пула ҫураки ӑнӑҫлӑн пулса пырать. Ӗҫе тӗрӗс организаленипе Первомайски районӗнчи Буденный ячӗпе тӑракан колхоз тата «Большевик», «Путь социализма», «Авангард» колхозсем ҫуртри тыррисене хӑйсем палӑртнӑ срокра—5—6 кун хушшинче вӗҫлеме пултарчӗҫ.

„Безбожник" колхоз мӗншӗн юлса пырать?

ЭЛӖК, майӑн 14-мӗш. **(Телефонпа хамӑр корр.).** 1-мӗш бригадӑн бригадирӗ Герман Рыжов иртенпех ял тавра чупса ҫӳрет: сеялкӑн шестернисем ҫитмеҫҫӗ тата хӑшпӗр пайӗсем юсавсӑр, тимрӗҫ тупса вӗсене хӑвӑртрах юсаттармалла. Аҫта кайса кӗнӗ ку тимрӗҫ?

Герман Рыжов лаша вити патне ҫитсе кӗрет. Ак тамаша! Витере 3 лаша ахаль тӑраҫҫӗ. Ку лашасемпе ирех суха патне каймалла пулнӑ. Халь кӑнтӑрла иртнӗ.

Ӗнер, майӑн 13-мӗшӗнче, звеновод Алексей Павлов колхозра никамран ыйтмасӑрах районри пищекомбината ӗҫлеме кайса кӗнӗ. Ҫав кунах колхоз правленийӗ ун вырӑнне звеновод пулма Феодосия Осиповӑна уйӑрать. Паян Осипова ӗҫе тухмасть. Бригадирӗ вӗсен чӳречи умне пырса шаккать.

— Осипова, мӗншӗн уя тухмастӑн, тух часрах, лашасем витере тӑраҫҫӗ!..

Осиповӑпа бригадир чӳрече умӗнче хире-хирӗҫ тӗл пулса, иккӗш хыттӑн кӑшкӑрса калаҫма тытӑнаҫҫӗ.

— Аюк, тухмастӑп, мансӑрӑн колхозра ҫын ҫук-и мӗн, шырӑр!

Колхоз председателӗ Григорий Михайлов та уйхире тухса курӑнмасть. Паян вӑл иртенпех килте, хӑйӗн хуҫалӑхӗнче ӗҫлет.

Районран панӑ график тӑрӑх, Хуракӑшри «Безбожник» колхозӑн ҫуракине 5—6 кун хушшинче вӗҫлемелле. Ку графика вӑхӑтра пурнӑҫа кӗртессишӗн колхозра пачах кӗрешмеҫҫӗ. Колхозӑн икӗ касӑллӑ плугсем 9, пӗр касӑллисем 4. Суха патӗнче 10 лаша ӗҫлемелле, тӗштырӑсене пӗтӗмпе 196 гектар акмалла. Ҫапла ӗҫлесе вӗсем ҫуракине 8 кунта вӗҫлеме пӑхнӑ. Халӗ ака ӗҫӗсене татах 3—4 кун тӑсма шутлаҫҫӗ. Чӑнах та, хальхин пекех ӗҫлесен, ҫураки унтан та ытларах тӑсӑлма пултарать. Ӗҫе ирех тухмаҫҫӗ, каҫхине часах тарса кӗреҫҫӗ.

Суха патне тухнӑ хыҫҫӑн, ҫумӑрлӑ кунсемсӗр пуҫне, 5—6 кун хушши уяр ҫанталӑк тӑчӗ. Ҫак вӑхӑт хушшинче пӗтӗмпе те 67 гектар ҫеҫ сухаланӑ, 10 гектар акнӑ.

Колхозра ҫураки вӑхӑтӗнче агитациллӗ-массӑллӑ ӗҫсене туса пыма агитаторсем уйӑрнӑ. Вӗсем халӗ те ӗҫе тытӑнман ха.

Паян каҫ пулчӗ ӗнтӗ. Сухалакансемпе акакансем уйран таврӑнчӗҫ. Ыран ирхине Герман Рыжов каллех чӳречесене шаккаса, ҫынсене ӗҫе тухма кирли ҫинчен ӳкӗтлеме пуҫлать...

Ӗҫ кунӗпе туллин усӑ курмалла

ҪӖМӖРЛЕ. **(«Чӑваш Коммуни» корр.).** Районри колхозсенче ака ӗҫӗ куллен кун сарӑлса пырать. Кашни колхозра тенӗ пекех халӗ суха тӑваҫҫӗ, акаҫҫӗ, ыраш калчисене апат параҫҫӗ, ҫӗрелеҫҫӗ, вӑрлӑхсене яровизацилеҫҫӗ. Уйрӑм колхозниксемпе бригадӑсем тата звеносем хушшинче социализмлӑ ӑмӑрту сарӑлса пырать. Кашни колхозник халӗ пӗр туйӑмпа—тырпул тухӑҫлӑхне ӳстерессишӗн мӗн пур хаваслӑхпа ӗҫлет, мӗншӗн тесен ӑна партипе правительство пирӗн республикӑри колхозниксене ӗҫшӗн хушса тӳлесси ҫинчен йышӑннӑ постановлени хавхалантарать.

«14 лет Октября» колхоз членӗсем ҫуракине начар мар хатӗрленчӗҫ. Вӑл хальхи ӗҫрен те лайӑх курӑнать. Кашни бригада кунта ӑмӑртӑва тухнӑ, кашниех ака ӗҫне кӗске вӑхӑтра вӗҫлессишӗн кӗрешет. Пӗтӗм ака ӗҫӗ кунта агротехника кӑтартнӑ пек пурнӑҫланса пырать. Бригадӑсенче ӗҫ вӑйӗсене тӗрӗс организацилене, ӗҫ кунӗпе те туллин усӑ кураҫҫӗ.

Колхозра виҫӗ трактор ӗҫлет. Майӑн 13-мӗшне вӗсем пӗтӗмпе культиваци 66,2 гектар тунӑ, 71 гектар сухаланӑ, 60 гектар ытларах акнӑ. Кунсӑр пуҫне тата лашасемпе те чылай акса сухаланӑ. Колхоз пӗтӗм ака ӗҫне эрне хушшинче вӗҫлеме шутлать.

Анчах ака ӗҫӗ пур колхозсенче те мар кирлӗ пек пырать. Уйрӑм колхозсем ака ӗҫне вӑраха тӑсма пӑхаҫҫӗ. Хӑшӗсем ҫӗр чӗрӗрех тесе, теприсем тракторсемпе пырса сухаласа парасса кӗтсе лараҫҫӗ. Акӑ, Магарино ялсоветӗнчи колхозсенех илер. Кунта виҫӗ колхоз. Вӗсен ӗҫ вӑйӗ те ҫителӗклӗ, сухалама типсе ҫитнӗ вырӑнсем те пур. Анчах колхоз руководителӗсем ҫаврӑнӑҫусӑр ӗҫленине пула ака ӗҫӗ юлса пырать. «Полярная звезда» колхоз (кунта икӗ бригада) пилӗк кун хушшинче те пӗр гектар кӑна акнӑ, «Будь готов» колхоз 7 кун хушшинче 19,4 гектар сухаласа 4 гектар акнӑ. «Борец» колхозра та ҫавӑн пекех, 31 гектар сухаланӑ пулсан, вӗсенчен пурӗ те 2 гектар ҫеҫ акнӑ. Уйрӑмӑнах кунта вӑрлӑхсене яровизацилесси япӑх пырать, майӑн 12-мӗшне пӗтӗмпе те 15 центнер кӑна яровизациленӗ.

Кӑмаша, Пренеш ялсовечӗсенче те пысӑк хӑвӑртлӑхсемпе ӗҫлени курӑнмасть. «Большевик» колхозра сухаланӑ вырӑнсене вӑхӑтра акмаҫҫӗ. Сӑмахран, майӑн 11-мӗшне вӑл 104 гектар сухаланӑ пулсан, 11 гектар ҫеҫ акнӑ. Колхоз ҫӗрулмине яровизацилес тӗлӗшпе те юлса пырать, паянхи куна ҫуррине те яровизацилемен. Колхоз председателӗ Краснов яровизаци япӑх пынине ҫурт ҫукки ҫине йӑвантарма пӑхать. Ҫав вӑхӑтрах колхозӑн пушӑ пӳлӗмсем те пур.

Хӑшпӗр колхозсенче ӗҫ вӑйне тӗрӗс организацилеменни, ӗҫ кунӗпе туллин усӑ курманни палӑрать. Ӗҫе вӑхӑтра, ирех тухмаҫҫӗ, каҫченех таврӑнаҫҫӗ. Паллах, капла ӗҫлесен ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерме ҫук. Кун пек тӗслӗхсене уйрӑмах Мыслец ялсоветӗнчи колхозсенче курма пулать.

Ҫуртри акса пӗтерчӗҫ

ПЕРВОМАЙСКОЕ, майӑн 15-мӗш. **(Телефон тӑрӑх).** Районра 4 колхоз ҫуртри акса пӗтернӗ. Буденный ячӗпе тӑракан колхоз 150 гектар, «Путь социализма»—230 гектар, «Большевик»—120 гектар, «Авангард» колхоз—105 гектар тӗштырӑ акнӑ. Ака ӗҫӗсене вӗсем хӑйсем йышӑннӑ срокра—5—6 кун хушшинче вӗҫлерӗҫ. Ҫак колхозсем халӗ ҫӗрулми лартмалли ҫӗр лаптӑкӗсене сухалама тытӑнчӗҫ. Кун хыҫҫӑнах ирхи ҫӗртме тума пуҫлаҫҫӗ.

И. АНТОНОВ.
Райҫӗрӗҫ пайӗн заведующийӗ.

Ӗҫе тӗрӗс организациленӗ

КАНАШ, майӑн 15-мӗш. **(Хамӑр корр., телефонпа).** Вырӑскас Пикшикри «Мотор» колхоз колхозникӗсем ӗҫе хастарлӑн тӑваҫҫӗ. Иртнӗ ҫулсенче ун пек пулман. «Хула ҫывӑхӗнчи колхозра ӗҫ дисциплинине ҫирӗплетме йывӑр», — тесе шухӑшланӑ нумайӑшӗсем. Хӗрӳ ӗҫ вӑхӑтӗнчех «Мотор» колхозран хулана ӗҫлеме каякансем сахал пулман. Халӗ колхозниксем хушшинче хулана ӗҫе тумасӑр тӑракансем ҫукпа пӗрех. Уйхирте ӗҫлекенсем ҫуракине кӗске вӑхӑтра тата пысӑк пахалӑхпа иртерме пур майсемпе те усӑ курассине пуҫарса пыраҫҫӗ. Бригадӑсем хушшинче пуҫланнӑ ӑмӑрту анлӑн сарӑлса пырать.

Ҫураки пуҫланичченех колхозра бригадӑсем хушшинче куҫса ҫӳрекен Хӗрлӗ ялав тунӑ. Вӑл ялавпа пӗрлех ҫуракинче лайӑх ӗҫлекен бригадӑна 300 тенкӗ укҫа парса премилеҫҫӗ. Халӗ бригадӑсем ҫак премишӗн ӑмӑртаҫҫӗ.

Колхозра 6 бригада. Кашни бригадӑн 4 плугпа сухаламалла пулнӑ. Бригадирсем ӗҫе тӗрӗс организациленӗ хыҫҫӑн, халӗ кашни бригадӑрах 5-шер плугпа сухалаҫҫӗ. Уя ӗҫлеме ирхине 4 сехетре тухаҫҫӗ. Кӑнтӑрла ҫитнӗ тӗлелле иккӗмӗш смена тухать. Колхозниксем патне апат уя илсе тухаҫҫӗ. Ҫавӑн пекех лашасене те уйрах кантараҫҫӗ.

Колхозра кашни бригада валли сеялка ҫитмест. Ҫавӑнпа та кунта сеялкӑпа ҫӗрле те акаҫҫӗ.

КОНСУЛЬТАЦИ

Сталин юлташ социализмлă индустриализаци çинчен вĕрентни

Партин XVIII конференцийĕ большевиксен партине тата пĕтĕм совет халăхне ССР Союзне индустриализацилессине татах та пысăкрах сарăмлăхпа малалла туса пыма мобилизацилерĕ. Сталин юлташ партин XVIII съездĕнче историллĕ лозунг пачĕ: капитализмлă чи пысăк çĕршывсене экономика тĕлĕшĕнчен те иртсе каймалла. Çак лозунга пурнăçа кĕртме эпир сахал мар ĕçсем турăмăр, анчах малашне те пирĕн пит нумай тумалла-ха.

Партин XVIII конференцийĕ промышленноçпа транспорт ĕçĕнчи мĕнпур çитменлĕхсене хăюллăн, большевикла критиклерĕ, ССР Союзне индустриализацилессине татах та анлăраххăн пурнăçа кĕртсе пыма пысăк майсемпе резервсем пуррине кăтартса пачĕ. ВКП(б) Центральнăй Комитечĕпе СССР Халăх Комиссарĕсен Совечĕ, ВКП(б) XVIII съезчĕ йышăннă решенисем тăрăх, СССР Госпланне ССР Союзĕн халăх хуçалăхĕн 15 çуллăх генеральнăй планне туса хатĕрлемешкĕн тытăнма хушрĕç, çак плана кашни çын тӳпине чугун, хурçă, топливо, электроэнерги, машинăсем тата производствăн ытти средствисемпе потреблени япалисене туса кăларас тĕлĕшпе ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсене хуса çитсе иртсе каяс задачăна татса парассине шута илсе тумалла.

ССР Союзне индустриализацилес ĕçри çитĕнӳсене пурне те Сталин юлташ ССР Союзĕн индустриализацийĕ çинчен вĕрентнине пурнăçа кĕртсе пынипе тунă. Çак вĕрентӳ тăрăх ĕçлесе пырса, парти малашне те промышленноçпа транспорт строительствин пит пысăк çĕнĕ программине ăнăçлăн пурнăçа кĕртĕ.

Маленков юлташ партин XVIII конференцийĕнче тунă хăйĕн докладĕнче çапла каларĕ:

«Сталин юлташ социализмлă индустриализаци çинчен вĕрентнине пирĕн парти пурнăçа çирĕппĕн кĕртсе пырать. ССР Союзне индустриализацилесси пирĕн çĕршыв социализмла аталанассин законĕ пулса тăчĕ.

Капитализмлă хуçалăхăн хушмалчи пулса каяс мар тесен, хамăр алăра пурне те тытса тăрас пулать, — тесе вĕрентет Сталин юлташ. Çак кăтартăва тĕпе хурса ĕçлесе, пирĕн парти СССР хуçалăхне хăй тĕллĕн пурăнакан хуçалăх туса хучĕ.

Социализм çĕнтерĕвĕн интересĕсемшĕн, социализм строительствин интересĕсемшĕн промышленноçа аталантармалла, хуçалăха аталантармалла,— тесе вĕрентет Сталин юлташ. Пирĕн парти, çак кăтартăва тĕпе хурса ĕçлесе, пирĕн çĕршывра капитализм шăтса тухма пултарассин пур майĕсене те пĕтерсе хучĕ».

Çĕршыва социализмла индустриализацилесе, Ленин—Сталин партийĕ ССР Союзĕ экономика тĕлĕшĕнчен хăйне уйрăм пулассине, халăх хуçалăхĕн производительнăй вăйĕсем хăвăрт аталанассине, ССР Союзĕнче аслăланса пыракан воспроизводство пит пысăк хăвăртлăхпа пулса пырассине пурнăçа кĕртрĕ. Ку вăл машинăллă шултра индустрин социализм строительствинчи ролĕ çинчен Ленин тата Сталин вĕрентнинчен тухса тăчĕ.

Шултра промышленность — рабочи класс диктатурин экономикăллă никĕсĕ пулса тăрать. Вăл, Ленин каланă тăрăх, «промышленноçри малта пыракан рабочисене пĕрлештерсе, пролетариат диктатурине пурнăçа кĕртекен класа пĕрлештерсе, социализмлă хуçалăхла организацин никĕсĕ пулса тăрать» (Ленин, Соч. Т. XXVI, стр. 254).

Машинăллă шултра индустрин аталанăвĕ — халăх хуçалăхĕн пур отраçлисене те: промышленноçа, ялхуçалăхне, транспорта реконструкцилес ĕçе татса паракан услови пулса тăрать.

Ленин тата Сталин ССР Союзне социализмла индустриализацилесси çинчен вĕрентнине асра тытса, партин XVIII конференцийĕ, Маленков юлташ доклачĕ тăрăх йышăннă резолюцире, промышленность халăх хуçалăхĕнче пысăк вырăн йышăнса тăнине палăртса хăварчĕ:

«Пирĕн промышленность пĕтĕм халăх хуçалăхне аталантармалли никĕс пулнă, пулса тăрать те. Промышленность халăх хуçалăхĕн пĕтĕм системинче ертсе пыракан вырăн йышăнса тăнă, йышăнса тăрать те. Промышленность пирĕн пĕтĕм социализмлă хуçалăха, çав шутрах ялхуçалăхне те, транспорта та, малалла ертсе пырать. Промышленность çĕршывăн оборонăллă вăй-хăвачĕн никĕсĕ пулнă, пулса тăрать те».

Капитализм чухнехинчен çӳлĕрех ĕç тухăçлăхĕ тăвас тĕлĕшрен те машинăллă шултра промышленность аталанăвĕ пысăк вырăн йышăнса тăрать.

* * *

1917 çулти сентябрьте, Октябрьти Социализмлă Аслă революци умĕн, Ленин çапла çырнă:

«Революцие пула — Россия темиçе уйăх хушшинчех хăйĕн политикăллă стройĕ енĕпе малта пыракан çĕршывсене хуса çитрĕ.

Анчах ку сахал-ха. Вăрçа ӳкĕте кĕртме çук, вăл ыйтăва питех те çивĕччĕн лартать: е пĕтмелле, е малта пыракан çĕршывсене çавăн пекех экономика тĕлĕшпе те çитсе иртсе каймалла» (Ленин, Соч. Т. XXI, стр. 191).

Ленинăн çак сăмахĕсем нумай çуллăха большевиксен партин ĕç программи пулса тăчĕç. ССР Союзне индустриализацилес ыйту ку программăра тĕп вырăн йышăнса тăрать.

Граждăн вăрçи хыççăн ССР Союзĕнчи ĕççыннисем, Ленин—Сталин партийĕ ертсе пынипе, халăх хуçалăхне ура çине тăратрĕç. Анчах пирĕн çĕршыв çаплах кая юлнă, аграрлă çĕршыв пулнипех юлнă-ха. Халăх хуçалăхĕн мĕнпур продукцин хисепĕнче промышленность продукцин хисепĕ виçĕ пайран пĕр пайĕ, ялхуçалăх продукцин хисепĕ — виçĕ пайран икĕ пайĕ пулнă. Малалла кайса пыма аталанун малашнехи çулĕсене уççăн курса тăни кирлĕ пулнă.

Çав тапхăрта тухса тăнă тĕп ыйту—ССР Союзĕнче социализм тăвасси çинчен тата социализм строительствин çулĕсемпе меточĕсем çинчен тăракан ыйту пулнă. Троцкистла-бухаринла предательсем партине поражени çулĕ çине, каялла чакса тата капитализма таварса килес çул çине тăма тĕртнĕ. Большевиксен партийĕ, Ленинăн ĕçне шанчăклăн малалла илсе пыракан Сталин юлташ ертсе пынипе, социализм наступленийĕн çулĕпе, капитализмлă йĕритавралăх пур пулин те, ССР Союзĕнче социализм тăвас çулпа пычĕ.

Экономикăллă çĕнĕ политика çулĕпе тата хамăрăн çĕршыва индустриализацилес çулпа пынипе кăна социализмлă хуçалăх тума май килчĕ. Партин XIV съездĕнче Сталин юлташ ССР Союзне аграрлă çĕршывран индустриллĕ çĕршыв, кирлĕ оборудованине хăйĕн вăйĕсемпех тума пултаракан тата экономика тĕлĕшĕнчен капитализмлă çĕршывсене пăхăнса тăман çĕршыв туса хурас задача кăларса тăратрĕ. Сталин юлташ çапла кăтартса пачĕ: социализмлă индустриализаци партин генеральнăй линийĕн никĕсĕ, ССР Союзĕнче социализм çĕнтерессин тата унăн оборона хăватне ӳстерессин никĕсĕ пулса тăрать.

Çак пит пысăк задачăна кăларса тăратса, Сталин юлташ ăна пурнăçа кĕртмелли çулсемпе методсене те пур енчен те палăртса хатĕрлерĕ.

Социализмлă индустриализаци — капитализмлă индустриализацирен пачах урăхла индустриализаци, тесе вĕрентет Сталин юлташ. Капитализм чухне индустриализаци капитал хăвачĕ ӳсесси патне илсе пырать, ун чухне индустриализаци вăхăтĕнче ĕççерлĕх, эксплоатаци, рабочи класс çука юласси ӳссе пырать. Социализмлă индустриализаци социализм çĕршывĕ экономика тĕлĕшĕнчен никама пăхăнмасăр пурăнассине пурнăçа кĕртет, хуçалăхăн социализмлă формисем çĕнтересси патне, рабочи класăн тата мĕнпур ĕççыннисен материаллă положенийĕпе культурăллă виçийĕ ӳсесси патне илсе пырать.

Сталин юлташ: промышленность мĕнле те пулин аталанниех социализмлă индустриализаци пулмасть-ха, индустриализаци политики чи малтан йывăр промышленноçа, производство средствисен производствине аталантарассине пĕлтерет, тесе вĕрентет.

Сталин юлташ çĕршыва индустриализацилес ĕçе пысăк хăвăртлăхсемпе туса пыма кирлине классикла никĕслесе пачĕ.

«Эпир,—тесе каларĕ Сталин юлташ 1931 çулта,—малта пыракан çĕршывсенчен 50—100 çул хушши кая юлнă. Пирĕн çак хушша вунă çул хушшинче чупса тухмалла. Е эпир çакна тăвăпăр, е пире лучăркаса тăкĕç» («Ленинизм ыйтăвĕсем», чăвашла изд., стр. 318).

ССР Союзĕнче социализм çĕнтертĕр тесе, хамăрăн çĕршывра тĕнчери чи малта тăракан власть пулнă вăхăтрах промышленноçăн техники кая юлнинчен килнĕ противоречине пĕтермелле, ытларах аталаннă капитализмлă çĕршывсен техникине çитсе иртсе каймалла пулнă. Çакна валли машиностроенине, металл шăратса кăларассине, кокс хатĕрлессине, электроэнерги производствине, çĕркăмрăкĕ кăларассине аталантармалла, урăхла каласан, социализмлă промышленность валли ĕç хатĕрĕсем тата производство средствисем тăвакан отраçлĕсене пысăк хăвăртлăхпа аталантармалла пулнă.

Социализмлă промышленноçа пысăк хăвăртлăхпа аталантарса пыни кирлĕ пулни, чи малтан, ялхуçалăхне социальнăй тата техникăллă реконструкци тăвассине пурнăçа кĕртмелле пулнинчен тухса тăнă. Вактаварлă, вакланса кайнă тата питех те кая юлнă техника çинче никĕсленсе тăнă çĕр ĕçĕнчен — шултра, техника тĕлĕшĕнчен малта тăракан çĕр ĕçĕ патне куçма, çавна тума ялхуçалăхне пит нумай тракторсем, грузовой автомобильсем, комбайнсем тата ытти машинăсем те памалла пулнă. Çакна пурнăçа кĕртме машиностроенине, йывăр индустрин ытти отраçлисене те пысăк хăвăртлăхпа аталантарса пыни кирлĕ пулнă.

Индустрине пысăк хăвăртлăхпа аталантарса пырас ыйту яланах пит те çивĕччĕн тăнă. «Эпир,— тесе каланă Сталин юлташ ВКП(б) Центральнăй Комитечĕн 1928 çулти ноябрьте пулнă пленумĕнче,—пролетариат диктатурин **пĕртен-пĕр** çĕршывĕ мар, пролетариат диктатурин **çĕршывĕсенчен пĕри** пулас пулсан, вара индустрине пысăк хăвăртлăхпа аталантарас ыйту çакăн пекех çивĕччĕн тăман та пулĕччĕ...» («Ленин и Сталин». Сборник. Т. III, стр. 317).

Сталин юлташăн çак положенине асра тытса, партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ, 1941 çулти хуçалăхлă плана палăртса, пирĕн халăх хуçалăхĕ хăйне уйрăм хуçалăх пулса ĕçлессине тата (капитализмлă йĕри-тавралăхран килсе тăмалла мар тăвассине çирĕплетсе пыма кирли çине кăтартса пачĕ. Металлургипе машиностроени тĕлĕшпе капитализмлă йĕри-тавралăхран килсе тăмалла мар тăвассин пĕлтерĕшĕ уйрăмах пысăк. «СССР халăх хуçалăхне капитализмлă йĕри-тавралăхран килсе тăмалла мар тăвасси вăл — эпир капитализма хирĕç кĕрешнин формипулса тăрать»,—çапла кăтартса пачĕ Вознесенский юлташ партин Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕнче тунă хăйĕн докладĕнче.

* * *

Йывăр индустрине аталантарма промышленноçра капитальнăй ĕçсене тума миллиардшар тенкĕ хывмалла пулчĕ. Çакна май социализмлă индустриализаци валли укçа-тенкĕ мĕнле майпа тупасси çинчен ыйту тухса тăчĕ. Сталин юлташ çапла кăтартса пачĕ: йывăр индустрине аталантарасси «...пит нумай укçа-тенкĕ хывма ыйтать, çавăнпа пĕрлех тата, промышленность тĕлĕшпе кая юлнă çĕршывсен историйĕ кăтартса панă тăрăх, йывăр промышленноçа нумай вăхăтлăха питех те пысăк заемсем илмесĕр тума çук... Анчах пирĕн нумай вăхăтлăха илнĕ заемсем те, кăшт та пулин вăрăм вăхăтлăха илнĕ кредитсем те пулман тата çук пирки, çак проблема çивĕччĕн тăни вара пирĕншĕн пушшех те уççăн курăнать» («Ленинизм ыйтăвĕсем», чăвашла изд., стр. 258).

Колонисене çаратни тата вăрçă контрибуцийĕсем капитализмлă çĕршывсене индустриализацилеме укçа-тенкĕ тупмалли çăлкуçсенчен пĕри пулнă. Социализм çĕршывĕшĕн — çав çăлкуçсем юрăхсăр. Социализмăн йывăр индустрине çĕршыври средствăсемпех тумалла пулчĕ. Социализмлă хуçалăх капитализмлă хуçалăхран малтарахра тăни çак укçа-тенке хамăрăн çĕршывра тупма май пачĕ.

1926 çулти апрельре «Совет Союзĕн хуçалăхлă положенийĕ çинчен» тунă докладра Сталин юлташ социализмлă индустриализаци валли накоплени çăлкуçĕсене тупас пысăк та паха ыйтăва татса памалли тĕрĕс çула кăтартса пачĕ.

ССР Союзĕн накоплени тумалли пысăк çăлкуçсем пур, накопленин кун пек çăлкуçĕсем капитализмлă çĕршывсен пĕрин те çук. Капиталистсемпе помещиксене экспроприацилени, производствăн тĕп средствисене государство харпăрлăхĕ туса хуни — çаксем социализмлă индустриализаци валли укçа-тенкĕ тупмалли чи пысăк çăлкуçне пролетариат диктатурин аллине пачĕç. Фабрикăсемпе заводсен, тулашри тата шалти суту-илӳн, банк системин тупăшĕсем пирĕн çĕршывра промышленноçа ӳстерме, ĕççыннисен пурнăçне лайăхлатма, культурăлăхне хăпартма кайса тăраççĕ.

Государство бюджечĕ — индустрине аталантарма укçа-тенкĕ пухмалли пит пысăк çăлкуç.

Социализмлă индустриализаци ĕççыннисен материаллă пурнăçне лайăхлатса пырассипе уйăрăлми çыхăнса тăрать.

Ĕççыннисен материаллă пурнăçĕ лайăхланса пынă май, вĕсен укçа-тенкĕ перекетленни те ӳссех пырать, — халăхăн перекетленнĕ укçа-тенки государство заемĕсемпе перекет кассисем урлă социализмлă индустриализаци валли каять.

Çĕршыва социализмла индустриализацилессишĕн кĕрешес çĕрте — ĕç тухăçлăхне ӳстересси, социализмлă ăмăртăва сарса пырасси, продукци туса кăларма ларакан хака йӳнетесси, ĕç çине ăнланулла, коммунистла пăхасси, тирпейлĕх режимĕ тĕп задачăсем пулса тăраççĕ.

Çĕршыва индустриализацилессине ăнăçлăн туса пыма укçа-тенке тирпейлĕ расходламалла, халăх хуçалăхĕн пур отраçлисенче те тата государство аппаратĕнче административлă-управлени расхочĕсене чакармалла.

Партин XVIII конференцийĕ йышăннă решенисенче çак мĕнпур задачăсене уйрăмах çивĕччĕн палăртса кăтартса панă.

* * *

Сталинла пятилеткăсен çулĕсенче ССР Союзĕнче вăйлă индустри туса хунă, — вăл ĕнтĕ социализм никĕсĕ çинче пĕтĕм промышленноçа кăна мар, тата ялхуçалăхне те, халăх хуçалăхĕн ытти отраçлисене те çĕнĕлле хĕçпăшаллантарчĕ.

Социализмлă индустриализаци никĕсĕ çинче, ССР Союзĕ техникăпа экономика тĕлĕшĕнчен капитализмлă йĕри-тавралăхран килсе тăмалла мар пулассине пурнăçа кĕртрĕ. СССР промышленноçĕ çĕршывăн производительнăй вăйĕсене аталантарма кирлĕ тата вăрçă пулас пулсан çĕршывăн оборони валли кирлĕ мĕнпур тĕрлĕ оборудованисене, полуфабрикатсене тата чĕртавар та парса тăма пултарать. Социализмлă индустриализаци— ССР Союзĕ хăйĕн оборона хăватне тĕреклетнин никĕсĕ пулса тăчĕ.

Ленинпа Сталин ССР Союзĕн индустриализацийĕ çинчен вĕрентнин тĕп положенийĕсенчен пĕри, шăпах та йывăр индустрине тата унăн тĕп тĕнĕлĕ пулса тăракан машиностроенине пуринчен малтан аталантарасси çинчен калакан положени, пятилеткăсен çулĕсенче пурнăçа кĕрсе пычĕ.

Пĕрремĕш пятилеткăн итогĕсем çинчен тунă докладра Сталин юлташ çапла каларĕ:

«Пилĕкçуллăх планăн тĕп сыпăкĕ йывăр промышленноçра, унăн тĕп тĕнĕлĕ пулса тăракан машиностроенире пулнă. Мĕншĕн тесен йывăр промышленность кăна пĕтĕм промышленноçа та, транспорта та, ялхуçалăхне те реконструкцилесе ура çине тăратма пултарать. Пилĕкçуллăх плана пурнăçа кĕртес ĕçе çакăнтан пуçламалла пулнă та ĕнтĕ» («Ленинизм ыйтăвĕсем», чăвашла изд., стр. 358).

ССР Союзĕ иккĕмĕш пятилетка вĕçĕ тĕлне промышленность продукцин пысăккĕшĕ тăрăх Европăра пĕрремĕш вырăна, тĕнчере иккĕмĕш вырăна тухрĕ, ку тĕлĕшпе вăл, Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсемсĕр пуçне, пур капитализмлă çĕршывсенчен те иртсе кайрĕ. Анчах экономика тĕлĕшĕнчен, урăхла каласан, промышленность продукцин пĕр çын пуçне тивекен хисепĕ тăрăх, ССР Союзĕ капитализмлă чи пысăк çĕршывсенчен çаплах юлса пырать-ха. ВКП(б) XVIII съезчĕ ССР Союзĕн экономикăллă тĕп задачине — **капитализмлă чи пысăк çĕршывсенчен экономика тĕлĕшпе те иртсе каяссине** — практикăра пурнăçа кĕртме пĕтĕм пысăккăшĕпех кăларса тăратрĕ.

Çапла ĕнтĕ эпир, социализмлă индустриализацин çитĕнĕвĕсене пула, Ленин Октябрьти революци умĕн лартнă задачăна пурнăçа кĕртесси патне таччăнах çитрĕмĕр.

Капитализмлă чи пысăк çĕршывсенчен экономика тĕлĕшпе иртсе каясси çинчен Сталин юлташ панă лозунг пĕтĕм тĕнчипе историллĕ задачăпа — ССР Союзĕ майĕпен социализмран коммунизм патне куçса пырас задачăпа — таччăн çыхăнса тăрать. Çак лозунга пурнăçа кĕртсен ССР Союзĕнче продуктсем ытлăн-çитлĕнех пулĕç, вара коммунизмăн пĕрремĕш фазинчен иккĕмĕш фазине куçма май пулĕ.

Виççĕмĕш пятилеткăн иртнĕ çулĕсенче ССР Союзĕн экономикăллă тĕп задачине пурнăçа кĕртсе пырса пысăк утăмсем тунă. Виççĕмĕш пятилеткăн виçĕ çулĕ хушшинче ССР Союзĕн промышленность продукцийĕ 1937 çулта 95,5 миллиард тенкĕлĕх пулнинчен 1940 çулта 137,5 миллиард тенке çитиччен 44 процент ӳсрĕ, çав хисепре машиностроени продукцийĕ 76 процент ӳсрĕ. 1940 çулта промышленность производство средствисем туса кăларасси, 1937 çултипе танлаштарсан, 52 процент, 1939 çултипе танлаштарсан, 13,8 процент ӳсрĕ. Продукци пахалăхĕ те аванланчĕ. Ку тĕлĕшпе ССР Союзĕн Верховнăй Совечĕн Президиумĕ 1940 çулти июнĕн 26-мĕшĕнче тата июлĕн 10 мĕшĕнче кăларнă Указсем пысăк вырăн йышăнчĕç.

* * *

Сталин юлташ: пирĕн плансем пĕтĕмлетсе тунă плансем, вĕсене тунă чухне совет системи продукци туса кăларассине ӳстерме май панисене пĕтĕмĕшпех шута илсе çитереймен, тесе вĕрентет. Сталин юлташ яланах партин тимлĕхне, пĕтĕм халăхăн тимлĕхне ĕç тухăçлăхне ӳстермелли мĕнпур майсемпе, мĕнпур резервсемпе усă курма мобилизацилет.

1931 çулти февралĕн 4-мĕшĕнче «Хозяйственниксен задачисем çинчен» каланă сăмахĕнче Сталин юлташ пирĕн çĕршывра производительнăй вăйсене хăвăрт аталантармалли майсем пуррине уççăн кăтартса пачĕ.

ССР Союзĕн **çĕршыври тĕрлĕрен пуянлăхсем** пĕтĕмпех çителĕклĕ. Пирĕн çав пуянлăхсемпе халăха кирлĕшĕн усă курма тăрăшакан **совет влаçĕ** пур. Совет влаçне **ĕççыннисен миллионлă массисем пулăшса пыраççĕ. ССР Союзĕнчи строй** — совет стройĕ— капитализмлă стройран пур енпе те малтарахра тăрать, мĕншĕн тесен капитализмăн тӳрленейми чирĕсем: вăхăтран вăхăтах пулса пыракан перепроизводство кризисĕсем, ĕççĕрлĕх, ĕççыннисен пысăк массисем чухăн пурăнасси, укçа-тенке вырăнсăр тăккаласси тата паразитизм — çавсем совет çĕршывĕнче çук. ССР Союзĕнчи ĕççыннисене коммунистла парти ертсе пырать, вăл пĕтĕçуллĕ те пĕрлĕхлĕ, унăн çителĕклĕ опыт пур, вăл йывăрлăхсенчен хăрамасть тата хăйĕн тĕрĕс, революциллĕ, большевикла политикине тăтăшах пурнăçа кĕртсе пырать.

Анчах эпир хамăрăн хуçалăха ӳстермелли майсемпе пĕтĕмпех мар усă курнă-ха.

Маленков юлташ партин XVIII конференцийĕнче çакна кăтартса пачĕ: пирĕн пĕтĕм промышленность продукци туса кăларассине 1940 çулта, 1939 çулпа танлаштарсан, 11 процент ӳстерчĕ пулин те, промышленноçăн чылай отраçлисем: паровозсемпе вагонсем тăвакан промышленность, электропромышленность, вăрман, хут, пулă промышленноçĕсем тата строительство материалĕсен промышленноçĕ — хăйсен производство планĕсене тултараймарĕç. Наркоматсенчен хăшĕ-пĕрисем халăх хуçалăхне уйрăмах кирлĕ чылай продукцисем тĕлĕшпе плана тултарман. Промышленноçăн чылай отраçлисенче, чи малтан нефть, вăрман, хут промышленноçĕсенче тата строительство материалĕсен промышленноçĕнче продукцин хăйне ларакан хакне йӳнетес плана тултарман. Продукцин хăйне ларакан хакне йӳнетес плана тултарманни пуринчен ытла чĕртаварсене, материалсене, топливăна, электроэнергине ытлашши расходласа пĕтернинчен, брак пулнăран, çухатусем пулнинчен т. ыт. те килнĕ.

Пирĕн предприятисенче оборудованипе тата инструментсемпе пĕтĕмĕшпех усă курассинчен те инçе-ха. Хаклă оборудовани чылай чухне ĕççĕр тăрать е предприятисен складĕнче выртать, çав вăхăтрах ытти предприятисенче кун пек оборудовани çуккипе питех те аптăраççĕ. Хаклă тата сложнăй оборудованипе кирлĕ çĕрте мар е тулли нагрузкăпа мар усă курни те сайра-хутра мар пулать. Нумай предприятисенче инструментпа кирлĕ пек усă курмаççĕ тата инструментсене вăхăтсăр кăларса ывăтаççĕ, çав вăхăтрах ăна çĕнетме, вара тепĕр хут усă курма май пур. Пурлăхсемпе материалсене учета илессине тĕрĕс йĕркелемен те оборудованипе, инструментсемпе тата материалсемпе тĕрĕс усă курассине чăрмантарать. Малашне çавăн пек пулмалла мар, тесе кăтартса пачĕ партин XVIII конференцийĕ. Партин XVIII конференцийĕ çакна пурнăçа кĕртме хушрĕ «...пирĕн промышленноçлă предприятисенче, чугунçулсем çинче тата шывçул транспорчĕн организацийĕсенче **оборудованипе пĕтĕмĕшпех тата тĕрĕс усă курмалла, инструментпа, чĕртаварпа, материалсемпе, топливăпа, электроэнергипе типтерлĕ усă курмалла».**

Продукцине пĕртан мар туса кăларни тата продукци туса кăлармалли малтанах хатĕрлесе йышăннă график çукки те пирĕн предприятисен ĕçĕнчи пысăк çитменлĕхсенчен пĕри пулса тăрать. Ĕçре тĕрĕс режим çук çĕрте оборудованипе çителĕксĕр усă кураççĕ, брак нумайланать, ĕçукçи ытлашши тухать. Штурмовщина пулса тăрать. Партин XVIII конференцийĕ ĕçри çавăн пек методсене сивлерĕ, плансăр ĕçлессине, продукци пĕртан мар туса кăларассине, предприятисен ĕçĕнчи штурмовщинăна пĕтерме хушрĕ.

Нумай предприятисенче, чи çĕнĕ техникăллисенче те, **тасалăх** тата культура çук-ха, — тасалăхпа культурăсăр хамăрăн промышленноçа малалла çĕклентерсе пырассине пурнăçа кĕртме май çук. Технологи процесĕнче дисциплинăна çирĕппĕн пăхăнни — производствăри культурлăхăн пĕр тĕслĕхĕ, — **çак технологи процесĕнче дисциплинăна çирĕппĕн пăхăнсан кăна лайăх пахалăхлă тата комплектлă,** кăтартса панă стандартсемпе пĕтĕмпех шайлă продукци туса кăларма пулать. Парти предприятисенче **техникăллă руководствăна пур майсемпе те çирĕплетсе пыма хушать;** çакна пурнăçа кĕртме инженерсемпе техниксене хуçалăх оргăнĕсен канцелярийĕсенчен предприятисене тата шахтăсене куçармалла.

Пирĕн промышленноçăн ĕçĕнчи нумай çитменлĕхсем предприятисен экономикине тата финанс ĕçĕсене хозяйственниксем тарăннăн сăнаса вĕренменнинчен, производствăри культурлăхшăн çителĕксĕр кĕрешнинчен килеççĕ.

Сталин юлташ тахçанах ĕнтĕ большевик-хозяйственниксене производствăна, унăн техникине, унăн финансĕсене тата экономикине чăннипех вĕренсе алла илмелли çине кăтартса панă.

Пирĕн производство командирĕсем производство техникине вĕренсе алла илес тĕлĕшпе чылаях çитĕнӳсем турĕç. Анчах пирĕн кадрсем производствăн финансĕсемпе экономикине лайăххăн вĕренсе алла илеймен-ха.

Сталин юлташ 1935 çулти май уйăхĕнче, Хĕрлĕ Çарăн академикĕсене вĕрентсе кăларнă чухне Кремльри двоpецра каланă сăмахĕнче, çапла кăтартса панăччĕ:

«Халиччен эпир «пур ĕçе те техника татса парать», тесе калаттăмăр. Ку лозунг пире çак енчен пулăшрĕ: эпир техника тĕлĕшĕнчен пулнă выçлăха пĕтертĕмĕр тата хамăрăн çынсене чи çĕнĕ те чи лайăх техникăпа хĕçпăшаллантарма ĕçĕн пур отраçлисенче те çавтери сарлака техникăллă никĕс туса хутăмăр. Ку пит те аван. Анчах ку питех те, питех те çителĕксĕр. Техникăна ĕçе ярса унпа тĕппипех усă курмашкăн, техникăна вĕренсе алла илнĕ çынсем, çав техникăна пĕлсе искусствăн пур правилисем тăрăх унпа усă курма пултаракан кадрсем кирлĕ. Техникăна алла илнĕ çынсемсĕр техника вăл — вилĕ япала. Техникăна, ăна вĕренсе алла илнĕ çынсем ертсе пыраççĕ пулсан, техника тĕлĕнмелле хăватлă ĕçсем тума пултарать, тума та тивĕçлĕ».

Сталин юлташăн çак кăтартăвне пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе пит пысăк çитĕнӳсем тунă: пирĕн ĕнтĕ инженерла-техникăлла ĕçе тăвакансен пысăк çарĕ пур; рабочи класăн хăйĕн производствăлла-техникăллă интеллигенцийĕ пур.

Çĕршывăн производствăллă вăйĕсене ӳстермелли мĕнпур майсемпе усă курма пысăк пĕлӳсем, производствăн экономикине тĕплĕн пĕлсе тăни, кадрсем тата ĕççыннисен пĕтĕм масси культурлă пулни кирлĕ. «Пур ĕçе те кадрсем татса параççĕ». Кадрсен культурлăхĕ — ĕç тухăçлăхне малалла ӳстермелли пысăк резерв. Коммунизмăн пĕрремĕш фазинчен иккĕмĕш фазине куçма хамăрăн культурлăха ӳстерсех пымалла.

1940 çулта социализмлă промышленноçа валли кадрсем хатĕрлес тĕлĕшпе пысăк çитĕнӳсем тунă. Çĕршер пин подростоксем — ремесленнăй училищĕсемпе фабрик-завод ĕçне вĕрентекен шкулсен воспитанникĕсем — хамăрăн промышленноçра квалификациллĕ, культурăллă рабочисем пулса ĕçлеме хатĕрленеççĕ, вĕсем промышленноçа малалла илсе пыракансем пулаççĕ.

* * *

Социализмăн тĕп принципне: **«кашнинчен — унăн пултарулăхне кура, кашнине унăн ĕçне кура»,** тесе каланă принципа пурнăçа кĕртсе пыни ĕç тухăçлăхне ӳстерсе, тăван çĕршывăн пуянлăхне нумайлатса, унăн хăватне тĕреклетсе пыма чи кирли пулса тăрать.

«Çĕнĕ обстановка — хуçалăх строительствин çĕнĕ задачисем» çинчен каланă сăмахĕнче Сталин юлташ социализмлă промышленноçа хăвăрт аталантарса пыма пурнăçа кĕртмелли ултă услови кăтартса пачĕ. Çак условисем Ленин—Сталин индустриализаци çинчен вĕрентнин чи паха элеменчĕсем пулса тăраççĕ. Ку условисенчен пĕри — ĕçукçине тĕрĕс организацилесси, вакбуржуаллă уравниловкăна пĕтересси пулнă, — вакбуржуаллă уравниловкăна пула ĕç вăйĕ пĕрмаях улшăнса тăнă, квалификацине ӳстерес туртăм чакнă. **Ĕçшĕн работнике материальнă интереслентерес йĕркепе тӳлени** — çынсене квалификацине ӳстерме тата ĕç тухăçлăхне ӳстерме тăрăштармалли хăватлă май пулса тăрать. Рабочисене ĕç тăрăх, ертсе пырас ĕçри работниксене премиллĕ система тăрăх тата квалификациллĕ ĕçшĕн квалификацисĕр ĕçрен нумайрах тӳлес йĕркене тĕрĕс пурнăçа кĕртни— çаксем ĕнтĕ социализмăн производительнăй вăйĕсене ӳстермелли пит пысăк майсем туса параççĕ.

Работник хăйĕн ĕçĕн результачĕпе материальнă интересленесси — обществăллă ĕçе социализмла организацилессин никĕсĕ пулса тăрать, тесе вĕрентет Сталин юлташ. Работник ĕç результачĕпе материальнă интересленни — малалла илсе пыракан хăватлă вăй. Стахановла ĕçлекен — ĕçукçине те ĕçне кура нумай илет.

Ĕçшĕн тĕрĕс тӳлесе пырасси — социализмлă предприяти экономикин паха енĕ. Парти хальхи вăхăтра ĕçшĕн социализмла принцип тăрăх тӳлессине пĕтĕмĕшпех, пур енĕпе те тата яланах пурнăçа кĕртсе пыма хушать.

«... **Ĕçукçи тĕлĕшĕнче** рабочисене ĕç тăрăх, ертсе пырас ĕçри работниксене премиллĕ система тăрăх тата квалификациллĕ ĕçшĕн квалификацисĕр ĕçрен нумайрах тӳлесе, **лайăх ĕçлекенсене материальнă хавхалантарса пырас принципа çирĕппĕн тата çине тăрса пурнăçа кĕртсе пымалла.**

Ĕçукçи тĕлĕшĕнчен уравниловкăн çĕрĕк практикине вĕçне çитиех пĕтермелле тата çакна пурнăçа кĕртмелле: ĕç тухăçлăхне хăпартас ĕçре, апла пулсан, пирĕн пĕтĕм халăх хуçалăхне вăйлатас ĕçре те сдельщинăпа премиллĕ система татах та ытларах паха та пысăк рычагсем пулса тăмалла» (ВКП(б) XVIII конференцийĕ йышăннă резолюциpен).

Сталин юлташ ĕçшĕн социализмла принцип тăрăх тӳлесси çинчен, ĕç вăйне организациллĕ йĕркепе пухасси тата ĕç вăйĕ нумай илекен ĕçсене механизацилесси çинчен, обезличкăна пĕтересси, ĕçе лайăхрах организацилесси, хозрасчета ĕçе кĕртсе тата çирĕплетсе пырасси çинчен, промышленноçри накоплениcем çинчен кăтартса панисем — çаксем пурте социализмлă индустри строительствин тĕп методĕсем пулса тăраççĕ.

Хамăрăн çĕршыври техникăллă прогресшăн пĕрмаях, пĕртте чарăнмасăр кĕрешесси те Сталин юлташ индустриализаци çинчен вĕрентнин паха енĕ пулса тăрать.

Техника капитализмлă çĕршывсенче пĕр вырăнта тăмасть, хăвăрт малалла кайса пырать. Тĕнчери империализмлă иккĕмĕш вăрçă вăхăтĕнче техникăллă аталану хăвăртлăхĕсем пушшех те ӳсрĕç. Вăрçă хĕçпăшалсене техника тĕлĕшĕнчен çĕнетсех тата лайăхлатсах пыма хушать.

Тăван çĕршывăн, капитализмлă йĕри-тавралăхра пурăнакан социализмлă çĕршывăн, хĕçпăшаллă вăйĕсене пĕрмаях тĕреклетсе пыма пирĕн хамăрăн техникăна малаллах илсе пымалла. Партин XVIII конференцийĕ çапла кăтартса пачĕ: «...çĕнĕ техника ыйтăвĕсем çине уйрăмăнах тимлĕн çавăрăнса пăхмалла, **техникăна çĕнетсе лайăхлатас, çĕнĕ машинăсем, материалсем тата изделисем тăвас ĕçе вĕренсе çитес тĕлĕшпе ырми-канми ĕçлемелле».** Çĕнĕ техникăна ĕçе кĕртме чăрмантаракан консерватизма, çĕнĕ техника çине ютшăнса пăхассине конференци пĕтерме хушрĕ.

Техникăна çине тăрса аталантарса пыни, производствăна чи çĕнĕ технологи кĕртсе пыни, çĕнĕлĕхрен хăранине хирĕç кĕрешсе пыни — социализмлă промышленноçа, ССР Союзĕн хуçалăхлă тата оборонăллă вăй-хăватне ӳстермелли чи кирлĕ условисем пулса тăраççĕ.

Профессор Е. ГРАНОВСКИЙ.
Экономикăллă наукăсен докторĕ.

Колхозсемпе тачă çыхăнса ĕçлекен парторганизаци

СĔНТĔР. Юнгăри «Çĕнĕ Юнга» колхозра пуçламăш парторганизаци тунăранпа кăçалхи май уйăхĕнче 18 уйăх çитет.

Пуçламăш парторганизаци колхозниксемпе тачă çыхăнса ĕçлесе колхоз хуçалăхне çирĕплетес тĕлĕшпе сахал мар ĕçсем туса ирттерчĕ. 1940 çулта колхоз агротехникăна пурнăçа кĕртсе, пĕтĕм ялхуçалăх ĕçĕсене вăхăтра тунипе кашни гектартан 16,41 центнер тырă туса илчĕ. Вазиковпа Лосманов юлташсем ертсе пынă бригадăсем 19 центнер туса илнĕ. Шутеев юлташ звени 28 центнер таран ыраш туса илнĕ. Колхоз кăçалхи çуракине те тĕплĕн хатĕрленсе тухрĕ. Агротехникăллă мероприятисене лайăх туса пычĕ.

Колхозăн тăватă ферма. 1940 çулта сысна ферминче вăтамран кашни амаран 18,6 çăвăр илнĕ. Государство умĕнчи обязательствăсене яланах вăхăтра тултарса пырать. 1941 çулта та колхоза Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкин участникĕ пулма çирĕплетнĕ.

Партипе правительство колхозсенче обществăллă выльăх-чĕрлĕх ĕрчетессине вăйлатасси çинчен постановлени йышăннă хыççăн пуçламăш парторганизаци выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес тĕлĕшпе ытларах ĕçлеме тытăнчĕ. Кăçал кашни сысна ами пуçне пĕр труках 11 çăвăр. Ф. Вазикова юлташ хăй пăхакан кашни амаран 12 çăвăр илнĕ те ĕнтĕ. Сурăхсем пăхакан Лосева юлташ та лайăх ĕçлет. Пĕлтĕр 11 такаран 33 килограмм çăм касса илнĕ пулсан, кăçал çав такасенченех 43 килограмм çăм касса илнĕ. Çапла вара, партипе правительство колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлесси çинчен йышăннă постановлени тăрăх Лосева юлташ 3 килограмм çăм илме пултарать.

Колхозăн чăх-чĕп ферми пур. Колхоз 1941 çулти пĕрремĕш кварталта государствăна çăмарта памалли плана тултарнă.

Парторганизаци ĕçĕнче çитменлĕхсем те пур. Кун çинчен майăн 5-мĕшĕнче пулса иртнĕ отчетпа суйлав пухăвĕнче коммунистсем тĕплĕн чарăнса тăчĕç. Парторганизаци хуçалăхлă ĕçсене аван ертсе пынă пулин те, коммунистсене политикăллă воспитани парас ĕç çине сахал çаврăнса пăхнă. Пуçламăш парторганизаци коммунистсене парти историне вĕренме куллен пулăшман. Çакна пула производствăра лайăх ĕçлекен Лосманова тата Ванюшкин коммунистсем парти историне вĕренес тĕлĕшпе кая юлса пыраççĕ. Хăшпĕр коммунистсен партиллĕ поручениcем çук.

Отчетпа суйлав пухăвĕ парторганизаци секретарĕ пулма колхозри звеновод-стахановеца М. Тепеев юлташа суйласа хăварчĕ.

С. САЛДАКЕЕВ.

ПАРТИ ПУРНĂÇĔ

Политикăллă агитацине колхоз ĕçĕпе çыхăнтарни

СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕ ялхуçалăх культурисен тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне ӳстернĕшĕн колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлемелле тăвасси çинчен йышăннă постановлени колхозниксен ĕçри хастарлăхне ӳалама çук пысăккăн хăпартрĕ. Анчах ку постановленине кашни колхознике, колхозницăна лайăх ăнлантарса пани кирлĕ. Унсăрăн постановленин вăйĕпе кирлĕ таран усă курма май çук. Пуçламĕш парторганизаци е пĕччен коммунистсем пур колхозсенче çак постановлени çинчен колхозниксене ăнлантарас ĕçе лайăх туса пыраççĕ, постановленине пурнăçлама май паракан мероприятисене палăртаççĕ.

Комсомольски районра СССР Совнаркомĕпе ВКП(б) Центральный Комитечĕн постановленине халăха ăнлантарса парас ĕç мĕнле тăнине тĕрĕслесе пăхнă хыççăн çитменлĕхсем те сахал мар курăнчĕç. «Ленинская победа», «Кзыл Сабанча» тата ытти колхозсенче колхозниксене питĕ паха та паллă документ çинчен ăнлантарас вырăнне, бригадăсенче канашлусем пĕрер хут туса иртернĕ те ĕç пĕтнĕ тесе шутланă. Ку постановленипе халăха паллаштарасси кампаниллĕ ĕç мар, ăна куллен туса пымалла.

Партин колхозсенчи пуçламĕш организацийĕсем политикăллă ĕçе тырпул тухăçлăхне тата выльăх-чĕрлĕх продуктивлăхне хăпартас задачăпа çыхăнтарса пынă колхозсенче ĕçсем лайăхланни уççăнах курăнать.

Шмидт ячĕпе тăракан колхозри пуçламĕш парторганизацин тата ку колхозри бригадăсемпе звеносен ĕçĕсене илсе пăхăпăр. Партин пуçламĕш организацийĕ хăйĕн ĕçне яланах коммунистсем тата агитаторсем урлă туса пырать. Кашни агитатор хăйне çирĕплетсе панă звенори колхозниксемпе ĕçлет. Агитколлектив руководителĕ Карпов юлташ кашни звенора ĕçсем мĕнле тăнине шута илсех пырать, çавăнпа та агитаторсене кашнинех уйрăм задани парать.

1940 çулччен колхозра звеносемпе ĕçлес йĕрке пулман. Уйхирте е итем çинче ĕçсем тумалла пулсан, унта пĕтĕм бригада ĕçленĕ. Çавăнпа та бригадăра лайăх ĕçлекен колхозниксем хушшинче ĕçлемесĕр ĕçкунĕ илсе пурăнакансем те хӳтленсе юлнă. Колхозра пуçламĕш парторганизаци ĕçлеме пуçланă хыççăн ку тĕлĕшпе пысăк ĕçсем тунă. Кашни бригадăна звеносене уйăрса ĕçлеме тытăннă хыççăн дисциплина та, ĕç тухăçлăхĕ те нумай ӳсрĕ. Кăçал, партипе правительствăн постановленийĕ тухнă хыççăн, парторганизаци уйрăмăнах звеносене татах та çирĕпрех производствăллă единицăсем тăвассишĕн ĕçлеме пуçларĕ. Кашни звено хăйне çирĕплетсе панă çĕр участокĕ çинче ытларах тырă туса илессишĕн кĕрешме тытăнчĕ. М. Котова юлташ ертсе пыракан звенона ыраш калчисене апат пама задани паман пулнă. Котова звенинче ĕçлекен колхозниксем, колхоз правленийĕ задани паманнине пăхмасăрах, 5 гектар çинче ыраш калчисене апат панă. Çавăн пекех Индюков юлташ ертсе пыракан 4-мĕш бригада планпа çирĕплетсе панинчен 50 процент ытла апат панă.

7-мĕш бригадăн план тăрăх 35 гектар çинче апат памалла пулсан, 50 гектар çинчи калчана апат панă. Иртнĕ çулта МТС бригади люцерна çулса илнĕ вырăнта кĕрхи çĕртме туса хăварнă пулнă. Анчах участокăн кĕтессинче тракторсем сухаласа хăварман шăйрăксем те юлнă. Кĕрхи çĕртме туман вырăнсенче тырă начартарах пуласси пуриншĕн те паллă. Ку участока И. Таллерова звени çумне çирĕплетнĕ. Таллерова хăйĕн участокĕ çинче сухаламасăр юлнă шăйрăксене курсан, хăйĕн звенинчи колхозницăсене пухса, вăл шăйрăксене кĕреçесемпе чавса тухнă. Ку ĕнтĕ кашни бригада, кашни звено хăйне çирĕплетсе панă çĕр çинче лайăхрах ĕçлесе ытларах тырпул туса илессишĕн тăрăшнине, хăйĕн участокне юратса пăхнине кăтартать.

Шмидт ячĕпе тăракан колхозăн выльăх-чĕрлĕх фермисенче те ĕçсем лайăхланса пыраççĕ. Кăçалхи çулччен ĕнесем кашни кун 3—4 литр сĕт панă, пăрусем ырхан ӳснĕ, вилнисем те пулнă. Халĕ ĕнтĕ фермăра ĕçлекен бригада ытларах тупăш туса колхозăн тĕреклĕхне тата ытларах çирĕплетессишĕн тăрăшать. Фермăри ĕнесене 3-шер хут сăваççĕ, вăтам шутпа кашни ĕне кунне 7—8 литр сĕт парать, уйрăм ĕнесем 12—13 литр таран параççĕ. Паллах ĕнтĕ, ĕнесене пăхас ĕçе лайăхрах йĕркелесен, сĕт суса илесси татах ытларах ӳсет, ун çинчен фермăра ĕçлекен колхозниксем лайăх пĕлеççĕ, вĕсем уншăн тăрăшаççĕ.

Кунта çамрăк пăрусене лайăх пăхнине палăртмалла. Пăрусем усрамалли çурт таса, пăрусене вăхăтра çитереççĕ, шăвараççĕ. Вăхăчĕ-вăхăчĕпе тула кăларса уçă сывлăшра çӳретеççĕ. Ĕçĕн результачĕ халĕ кашни колхозникăн куç умĕнчех. Вăтамран илсен кашни кун пăрусем 500—600 грамм хушăнса пыраççĕ.

Колхоз государствăна çу тăратмалли çулталăклăх плана тултарса пырать. Халĕ фермăра ĕçлекен дояркăсене, скотниксене тата ытти сĕт илме тивĕçлĕ работниксене, СССР Совнаркомĕпе ЦК ВКП(б) йышăннă постановленире кăтартнă пек, сĕт аванс пама тытăнчĕç.

П. ОСИПОВ.

ВКП(б) Комсомольски райкомĕн секретарĕ.

Актив вĕренĕвĕ

ВКП(б) Пĕтĕм Союзри XVIII конференцийĕ йышăннă решенисене пурнăçа кĕртес тĕлĕшпе ăнăçлăн ĕçлеме партипе хуçалăх ĕçĕнчи актив экономикăллă ыйтусене тĕплĕн вĕренсе пыни кирлĕ. Актива хăйĕн экономикăллă образованине ӳстерес ĕçре пулăшма ВКП(б) Куславкка райкомĕ 12 лекци иртерме план çирĕплетрĕ.

Çак лекцисене вулама сакăр лектор уйăрнă. Лекторсен хисепĕнче: комбинатри инженерсем — Горленко тата Волков юлташсем, плановăй отделта ĕçлекен Попов тата Сарычев юлташсем, главнăй бухгалтер Храпов юлташ, Госбанкăн Куславккари отделенин старший инспекторĕ Остроумов юлташ.

Ку таринччен çак палăртнă темăсем тăрăх виçĕ лекци иртернĕ. ССР Союзĕнчи халăх хуçалăх планированин тĕп принципĕсем çинчен тата аслăланса пыракан социализмлă воспроизводство çинчен вуланă лекцисене актив пысăк интереспа итлерĕ.

Комбинатри партипе хуçалăх активĕ валли предприяти экономикине вĕренме 16 тема тăрăх занятисем иртерме палăртнă. Кунта та лекторсем сакăр çын уйăрнă. Комбинатри занятисене партбюро членĕсем, комсомол комитечĕн членĕсем, цехсен начальникĕсем, мастерсем, комбинат управленинчи отдел начальникĕсем, агитколлектив руководителĕсем тата профсоюз организацинче ертсе пыракан юлташсем çӳремелле.

Малтанхи заняти комбинатра майăн 20-мĕшĕнче пулать.

В. ПЕТРОВ.

Колхоза кĕреççĕ

ЕЛЧĔК. Çĕнĕ Пăвари «Сатурн» колхоза 5 хуçалăх кĕчĕç. Çĕнĕ колхозниксем колхоз ĕçне активлăн хутшăнса ĕçлеççĕ. Вĕсем ытти колхозниксемпе пĕрле çуракине лайăх иртерсе, вăйлă тырпул туса илме тăрăшаççĕ.

В. НАУМОВ.

Пĕр цехри коммунистсем

Димитрий Васильевич Фионов комбинатра улттăмĕш çул ĕçлет. Малтанхи çулсенче вăл тĕрлĕ çĕрте ĕçленĕ: укладчик та, подручнăй та пулнă. Техминимум кружокĕнчен вĕренсе тухнă хыççăн ăна пукансем тăвас ĕçе куçарнă. Анчах вăл кунта та нумаях ĕçлеймен, 1937 çулта Хĕрлĕ Çара кайнă.

Хĕрлĕ Çартан Фионов юлташ 1939 çулта таврăнать, каллех хăй малтан ĕçленĕ çĕрех вырнаçать. Куллен вăл темиçе вуншар пукан пайĕсене пухать, ĕçе пысăк мастерлăхпа тăвать, хăйне панă нормăна яланах иртерсе тултарать. Çак вăхăтра ĕнтĕ унăн авторитечĕ те ӳссех пырать.

1940 çул. Февраль уйăхĕ. Çанталăк çав тери сивĕ. Çак вăхăтра хастарлă стахановец Д. Фионов юлташ, каллех Хĕрлĕ Çар ретне тăрса, белофинсемпе çапăçма каять. Кунтан вăл иртнĕ çулти август уйăхĕнче таврăнать.

— Ĕлĕкхи вырăнах каятăп, производствăна ярăр! — тет вăл комбинат руководителĕсене.

Ăна виççĕмĕш номерлĕ цеха яраççĕ. Унтанпа 9 уйăх иртрĕ. Хастарлă Фионов цехра кăна мар, пĕтĕм комбиначĕпе чаплă ята илме тивĕç пулчĕ. Ун çинчен халĕ пухусенче те, канашлусенче те калаçаççĕ, комбинатра тухса тăракан «Знамя стахановца» хаçат та тăтăшах çырать.

Фионов юлташ май уявĕ умĕнхи ăмăртура рекордлă çитĕнӳсем турĕ. Апрель уйăхĕнчи плана вăл 350 процент тултарнă.

Çакăн пек ĕçлет ĕнтĕ çамрăк коммунист Димитрий Васильевич. Çав çитĕнӳсене вăл мĕнле ĕçлесе тăвать-ха? Ку ыйту çине Фионов юлташ хăй çакăн пек ответ парать:

— Тухăçлă ĕçлеме кирек кам та пултарать. Уркенни кăна кирлĕ мар. Эпĕ ĕçе ыттисемпе танах тухатăп. Материалсене йĕркеллĕ парса тăраççĕ, ĕç инструменчĕсем лайăх, çивĕч. Ĕç вăхăчĕпе туллин усă куратăп. Çакă вăл — мана ĕç нормисене ытлашшипех тултарма пулăшакан условисем пулса тăрать.

Коммунист В. Борзова смена мастерĕ пулса ĕçлет. Малтанах вăл та рядовой работница пулнă. Унтан ăна техприемщица пулма куçарнă. Халĕ вăл ертсе пыракан смена хăйне панă заданине яланах иртерсе тултарать, сменăра ĕçлекенсенчен çурри ытла стахановецсем.

— Аван пирĕн мастер. Вăл пире конкретлă пулăшу парать, стахановла ĕçлеме вĕрентет, — теççĕ Борзова юлташ çинчен унăн сменинчи рабочисем.

Михаил Шоркин древкомбинатра ĕçлеме пуçланăранпа 11 çул иртнĕ. Вăл кунта чернорабочи те, подручнăй та, станочник та пулнă. Пур ĕçре те пример кăтартнă. Халĕ вăл техприемщик пулса ĕçлет. Ун алли виттĕр куллен темиçе çĕр деталь тухса каять. Станочниксем туса кăларакан темиçе тĕрлĕ, темиçе виçеллĕ детальсене пăхса йышăнать. Кунта ĕнтĕ уйрăмăнах техникăна лайăх пĕлни кирлĕ. Шоркин юлташ хăйĕн ĕçне лайăх тăвать, вăл коммунистăн производствăри авангардлă рольне çӳлте тытать.

Цехра Краснова, Бехтяева, Семенов коммунистсем те лайăх ĕçлеççĕ, хăйсене шанса панă ĕçе тĕплĕн тăваççĕ.

Партин XVIII конференцийĕ промышленноçлă предприятисем умне пысăк та ответлă задачăсем кăларса тăратрĕ. Пирĕн предприятисен хăйсене панă плана пур тĕслĕхсем тăрăх та йĕркеллĕн тултарса пымалла. Кашни цех, смена, бригада плана çирĕп график тăрăх тултарса пытăр. Çакăншăн чăн малтанах коммунистсен тимлĕн ĕçлемелле, ытти массăна пример кăтартмалла. Çак енĕпе илсен, 3-мĕш номерлĕ цехри коммунистсем ыттисене пример кăтартаççĕ. Цех коллективĕ май уявĕ умĕнхи ăмăртура мала тухрĕ, хăйĕн планне 4 кун малтан тултарчĕ.

Çĕмĕрле («Чăваш Коммуни» корр.).

Хурт-хăмăр ăстаçисен паян тумалли ĕçĕсем

Пыл хурчĕсене кăçал та, сивве пула, пĕлтĕрхи пекех, хĕллехи суртсенчен икĕ эрне кая юлса кăларма тиврĕ. Çапла пулсан та вĕсем çителĕксĕр температурăна, сулхăн çанталăка лекрĕç. Çакна пула колхозсен нумайĕш утарĕсенче вĕллесен тĕпĕсене хĕлле вилнĕ хуртсенчен те тасатман. Йăвасене пĕчĕклетесси тата тĕплĕн тасатасси çинчен каламалли те çук.

Халĕ хĕллене сахал апатпа кĕрсе юлнă районсенчи (Çĕмĕрле, Улатăр, Комсомольски, Пăрачкав, Первомайски, Сĕнтĕрвăрри тата ытти хăшпĕр районсем те) хурт çемьисем выçлăхпа пĕтес хăрушлăх умĕнче тăраççĕ. Çавăн пекех вĕсем сивĕпе те пĕтме пултараççĕ. Кунта ĕнтĕ хурт-хăмăр ăстаçин ĕçе çине тăрса хутшăнни кирлĕ. Çапла тусан кăна пыл хурчĕсене сыхласа хăварма пулать. Анчах кунпа пĕрре те лăпланса лармалла мар. Пирĕн, хурт çемьисене сыхласа хăварнисĕр пуçне, тата вĕсене уйăрттарма, пыл та тăвас пуçтарса илме палăртнă плана ытлашшипех тултарассишĕн кĕрешмелле.

Мĕнле ĕçсем туса иртермелле-ха хальхи вăхăтра хурт-хăмăр ăстаçисен?

Вăхăта пĕрре те сая ямасăр вĕллесене ăшăтса тухмалла. Кăна çĕтĕк таврашсем ăшне пакля е йӳнĕ тăракан вата 4 сантиметр хулăмĕш хурса ятарласа çĕленĕ пĕчĕк минтерсемпе тăваççĕ. Вĕсене вĕллесен аяккисене тата тăррисене хывса тухаççĕ. Вĕллесене улăмран тунă минтерсемпе çеç ăшăтни пĕрре те çителĕклĕ мар, мĕншĕн тесен вăл вĕллере 35-36 градус таран ăшă тытма май памасть. Ку ыйту кăçалхи пек сивĕ çуркуннене пула уйрăмах пысăк вырăн йышăнса тăрать. Хуртсем, çителĕклĕ ăшă пулмасан, тухăç параймаççĕ, çĕнĕрен çемьесем те уйăраймаççĕ.

Пыл хурчĕсене тухăçлă ĕçлеттерес тĕлĕшпе йăвасене те пĕчĕклетмелле. Вĕллере рамăсен хисепне хуртсем тулли йышăнса тăнă чухлĕ кăна хăвармалла. Çакăнтан ытлашши хăварсан йăвара температура чакать. Хуртсен вара, пыл пухма каяс вырăнне, вĕллере ларса иртерме лекет.

Вĕллере ытлашши пысăк йăва пулас пулсассăн, çуркуннехи вăхăтра хурт çемьисен аталанăвĕ чарăнса тăрать. Вĕсем вара пĕлтĕрхи апатран темиçе килограмм çитерсе ярсан та пыл пуçтармалли вăхăт çитнĕ çĕре вăй илсе çитереймеççĕ. Асра тытăпăр: вăл вăхăт мĕнпурĕ те 10—12 куна çеç пырать.

Асăннă ĕçсене туса иртернисĕр пуçне çак кунсенчех пыл хурчĕсене апат парассине организацилемелле. Кашни çемьене 6—8 килограмм памалла.

Пĕр тĕплĕ вĕллесене 6 сантиметр хулăмĕш ятарласа çыхнă улăм ашăк хывса ăшăтас пулать.

Вăрăма тăсăлнă сивĕсене пула чечексемпе ир çуралакан йывăç курăксем те кăçал чечеке лармасăр нумай тытăнса тăчĕç. Сивĕ кунсем хуртсене пит ир çуралакан чечек тусанĕсене илме, пухма май памаççĕ. Çаксем пыл хурчĕсене перговăй*) выçлăх умне кăларса тăратаççĕ. Çакă хурт çемьисен аталанăвне йăлтах чарса лартать.

Пергăсăр аптранă вĕлле хурчĕсене пĕлтĕр хатĕрленĕ перга рамкисене памалла. Çакăнпа пĕрлех кашни хурт çемьинех шыв кирлĕ, вăл пергăна ирĕлтерме пулăшать. Енчен сивĕре шыв памасан, хуртсен ăна шырама хăйсен вĕçсе тухма лекет, вара вĕсем сивĕпе пĕтме пултараççĕ.

Хурт-хăмăр ăстаçисен кăçал уйрăмах çине тăрса ĕçлемелле, пĕр хурт çемьине те пĕтме памалла мар.

Н. ЯКОВЛЕВ.

---

* Перга—пыл хурчĕсем пухнă чечексен тусанĕ. Анчах та вĕсем ăна ĕçлесе хатĕрлемен-ха.

Профсоюзсен кросĕ умĕн

ВЦСПС йышăннă тăрăх, майăн 18-мĕшпе 29-мĕш хушшинче профсоюзсен çуркуннехи массăллă кросĕ пулса иртет. Пирĕн республикăри профсоюз организацисем тата спорт обществисем чылайĕшĕ кроса тĕплĕн хатĕрленсе кĕтсе илме тăрăшаççĕ. Çырма-çатрасем урлă çӳреме, чупма вĕренме тытăннă. Лайăх ĕçлекен профсоюз организацисем тренировкăсене йĕркеллĕ иртереççĕ, кросра малти вырăна тухассишĕн кĕрешеççĕ.

«Буревестник» спорт обществи йĕлтĕрçĕсен кросĕнче паха тĕслĕхсем кăтартнă. Çак çитĕнӳсене çирĕплетсе вĕсем физкультурăпа спорт ĕçне анлăн сарса пыраççĕ. Хĕллехи кросра пулнă командăсене пурне те сыхласа усранă. Çак командăсем çуркуннехи кроса тĕплĕн хатĕрленсе çитнĕ. Командирсем хăйсен командисенче тренировкăсем йĕркеллĕ иртереççĕ. Кроса хутшăнакан çынсене медосмотр витĕр кăларнă, старта тăхăнса тухмалли формăсем те хатĕр.

«Учитель» спорт обществине кĕрекен коллективсем кроса аван хатĕрленеççĕ. Общество вырăнти коллективсене кулленхи ĕçре пулăшса пырать. Кроса хатĕрленме пулăшас тĕлĕшпе хăшпĕр работниксене районсене янă. Вĕсем пулăшнипе вырăнти коллективсем кроса хатĕрленес ĕçре пысăк çитĕнӳсем турĕç.

Сĕнтĕр, Çĕрпӳ тата Сĕнтĕрвăрри районĕсенчи коллективсем кроса уйрăмах лайăх хатĕрленеççĕ. Вăл районсенчи шкулсене уйрăм участоксене уйăрнă. Кросс иртерме график тунă, судьясен коллегийĕсене çирĕплетнĕ.

Кроса хатĕрленес тĕлĕшпе çитĕнӳсем тунă пулин те, ĕçре çитменлĕхсем çук мар-ха. Хăшпĕр профсоюз организацийĕсем тата спорт обществисем çителĕксĕр ĕçлени палăрать. Искусство, çыхăну тата çĕрĕç оргăнĕсенче ĕçлекен работниксен профсоюзĕсем юлса пыраççĕ, кроса начар хатĕрленеççĕ. Тренировкăсем иртерме тытăнман. Кросс участникĕсен сывлăхĕсене врач патне кайса пăхтарман.

Еçсынни депутачĕсен Октябрьски, Первомайски, Чкаловски райсовечĕсен исполкомĕсем физкультурăпа спорт ĕçне хакламаççĕ. Вĕсем çак енĕпе йышăннă решенисене начар пурнăçласа пыраççĕ темелле. Чăваш АССР Совнаркомĕ «Физкультура организацийĕсене çуллахи сезона хатĕрлесси çинчен» постановлени йышăнни икĕ уйăх çитет ĕнтĕ. Етĕрне, Йĕпреç, Калинино, Элĕк, Комсомольски, Октябрьски, Советски райсовечĕсен исполкомĕсем çав постановленине халĕ те сӳтсе-явман. Çуллахи сезона хатĕрленесси начар пырать, спорт площадкисем тума тытăнман.

Кросс пуçланиччен шутлă кунсем çеç юлчĕç. Профсоюз тата физкультура организацийĕсен туса çитереймен ĕçсене хăвăрттăн пурнăçласа çитермелле. Кросс иртермелли дистанцисене виçсе хатĕрлес пулать. Культурăллă-массăллă ĕçсене иртерме пултаракан çынсене уйăрмалла. Кросс иртерекен вырăнсене лозунгсемпе, плакатсемпе илемлетни кирлĕ. Çак кунсенче судьясен коллегийĕсене çирĕплетмелле.

Кросс вăхăтĕнче медицина работникĕсен уйрăмах лайăхрах ĕçлемелле. Паянхи куна илсен вĕсем кросс иртернĕ чухне ĕçлеме хатĕрленсе çитмен-ха. Вĕсен ăнсăртран инкек-синкек пулсан пирвайхи пулăшу пама хатĕр пулмала.

Профсоюз тата физкультура организацийĕсен кроса пысăк пахалăхпа иртерме тăрăшмалла. Кросс ăнăçлăхĕ ăна тĕплĕн хатĕрленсе кĕтсе илнинчен килет. Çакна хисепе илсе ĕçлес пулать. Кросс участникĕсен пурин те ГТО значокĕн нормисене парассишĕн кĕрешмелле. Юлашки кунсемпе туллин усă курни тата тренировкăсене лайăх иртерни кирлĕ.

В. СОКОЛОВ.

ÇУРАКИ

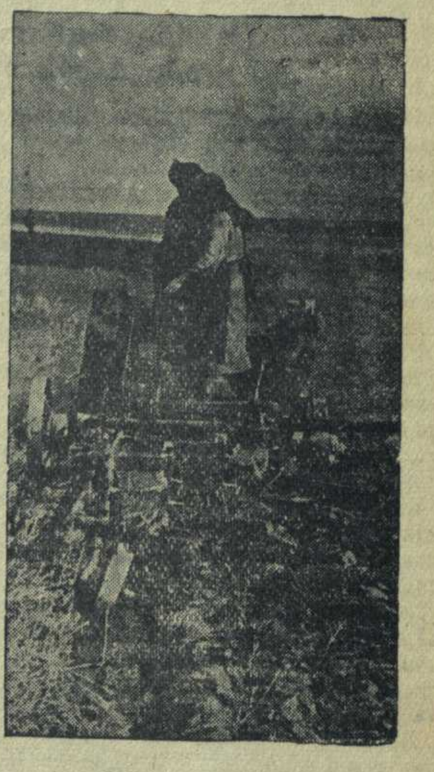

Сĕнтĕрвăрри МТ Станцийĕн ударник-трактористчĕ А. Иванов тата плугарь А. Гаврилова юлташсем Сталин ячĕпе тăракан колхоз уйхирĕсенче суха тăваççĕ, вĕсем кулленхи нормăна иртерсе тултараççĕ.

К. БАБАЕВ фото-ӳкерчĕкĕ.

▲ ▲ ▲

Çуракине ăнăçлăн вĕçлессишĕн тăрăшаççĕ

ОКТЯБРЬСКОЕ. Чăнкассинчи Калинин ячĕпе тăракан колхоз çуракине лайăх хатĕрленсе кĕтсе илчĕ. Колхозниксем çуракине ăнăçлăн иртерессишĕн тăрăшаççĕ.

Акана тухнăранпа 2 номер стена хаçачĕ кăларнă. Агитаторсем уя тухса хаçатсем вуласа параççĕ. Суха патĕнче ĕçлекенсем валли столовăй уçнă.

Акара Шурбин бригади аван ĕçлет. Бригада кулленхи ĕç нормине ытлашшипех тултарса пырать.

Комсомолецсем: Шавельев, К. Мурзаев, М. Кудянов юлташсем ĕç нормине ытлашшипех тултарса пыраççĕ. Колхозниксем суха ĕçĕн пахалăхĕшĕн кĕрешеççĕ. Шыв ватса кайнă канавсене тăрăшса сухалаççĕ, агротехникăна пурнăçласа пыраççĕ. Колхоз кăçал гектартан 13 центнер тырă туса илессишĕн кĕрешет.

Я. К.

Бригадăсен ăмăртăвĕ

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ, майăн 13-мĕшĕ (**Телефон тăрăх**). Упи ялсоветĕнчи «Коминтерн» колхоз акана майăн 9-мĕшĕнче тухнă. Пĕтĕмпе 78 гектар сухаламалла. Вăл хисепрен паянхи куна 65 гектар сухаланă. Бригадăпа бригада ăмăртаççĕ. Ăмăртура 1-мĕш бригада (бригадирĕ Константинов юлташ) малта пырать. Тимофеев, Филиппов, Васильев тата ытти сухаçсем нормăна 120-шер процент тултараççĕ. Сеяльщик Василий Никифоров 7 ретлĕ сеялкăпа кунне 2 гектар акас вырăнне 2,25—2,5 гектар акса пырать.

Суха тăвакансем валли колхозра пĕрле апатланас ĕçе организациленĕ. Ытти бригадăсем 1-мĕш бригада пекех лайăх ĕçлеймеççĕ-ха. Иккĕмĕш бригадăра агротехникăна пăснă тĕслĕхсем пулнă: 4 гектар çине алăпа акса хăварнă.

Я. ПЕТРОВ.

ХЕРЛĔ ЧУТАЙ. Ишеккассинчи «Великан» колхоз майăн 7-мĕшĕнче акана массăллăн тухрĕ. Колхозниксем çуракине 6—7 кунта вĕçлессишĕн ăмăртса ĕçлеççĕ.

Колхозниксем патне суха тунă çĕре хаçат-журналсем илсе тухаççĕ. Колхозри письмоносец ку тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлет. Ялти продавец В. Михопаров таварсене уя тухса сутать.

А. НИКИТИН.

Çуракине тухсан...

ШАХАСАН. Ешкильдинăри «Большевик» колхозăн майăн 5-мĕшĕнче пур бригадисемпе звенисем те сухана тухнă. Колхоз çуракине начар мар хатĕрленнĕ. Вăрлăхсем çителĕклĕ, вĕсем пурте кондицине ларнă. Лашасене çуракине аван хатĕрленĕ. Бригадăсенче звеносем ĕçлеççĕ.

Çĕр участокĕсене звеносене çирĕплетсе панă, вĕсене уйра паллă тунă. Хăш участокра мĕнле культура акассине звеноводсем лайăх пĕлеççĕ. Плана бригадăсен производствăллă канашлăвĕнче сӳтсе-явнă.

Малтанхи кун ака ĕçĕнче çитменлĕхсем те палăрчĕç. 2-мĕш бригадăн 1-мĕш звенинче Яков Андреев колхозник сухалать. Унăн плуг тимрисем пĕтĕмпех тутăхса ларнă. Вĕсене хĕллехи вăхăтра сĕрсе хуман пулнă.

Çак тĕслĕх вăл машинăсене хĕллехи вăхăтра лайăх хатĕрленменни çинчен кăтартса парать.

В. НИКАНОРОВ.

Ĕçкунĕсене вăхăтра çырса пыраççĕ

ЭЛĔК. «Звезда» колхоз çураки ĕçне майăн 4-мĕшĕнче тытăнчĕ. Колхозниксем çурхи сухана пысăк пахалăхпа сухалаççĕ. Колхозăн икĕ сеялка. Сеяльщиксем çуракине кĕске срокра вĕçлессишĕн ăмăртаççĕ. Комсомолецсем кану вăхăтĕнче уйра ĕçлекен колхозниксене хаçат-журналсем вуласа параççĕ. Колхозниксене ĕçшĕн хушса тӳлесси çинчен йышăннă постановленине ăнлантарса параççĕ. Бригадирсем ĕçкунĕсене ĕç кĕнекисем çине вăхăтра çырса пыраççĕ.

А. АЛЕКСАНДРОВ.

Шыв айĕнчи вăрçă

Шыв айĕнче çӳрекен кимĕне—подводнăй лодкăна — чи малтан Голланди ученăйĕ Ван-Дреббель 1620 çулта тунă. Ун чухне карапсене тимĕртен тума пĕлмен. Çавăнпа малтанхи подводнăй лодкăна та Дреббель йывăçран тунă. Шыв айне путармалли хатĕр унăн хальхи подводнăй лодкăсен пекех пулнă. Лодка ăшĕнче пысăк цистернăсем пулнă: çак цистернăсене уçсан, унта шыв кĕрсе тулнă та, вара лодка шыв айне путнă. Шыв цистернипе юнашар тепĕр цистерна ăшĕнче темиçе атмосфера вăйĕпе хĕсĕнсе тăракан сывлăш пулнă. Лодкăна шыв айĕнчен çӳлелле хăпартас пулсан сывлăшлă цистернăран шывлă цистерна ăшне сывлăш каякан крана уçнă. Вара темиçе атмосферăпа пусăнса тăракан сывлăш цистернăри шыва хĕссе кăларнă та лодка çăмăлланнă, çиеле тухнă. Ван-Дреббель çак хăй тунă пĕчĕк подводнăй лодкăпа темиçе хут та шыв айне анса çӳренĕ. Анчах унпа нумай çӳреме май килмен, вăл малалла ахаль лодкăсем пек кӳсмепсемпе çеç ишме пултарнă. Ун чухнехи техника пăслă машинăсемпе те, шалта çунакан двигательсемпе те усă курма пĕлмен.

1803 çулта пирвайхи пароходна тăвакан изобретатель Роберт Фультон шыв айĕнче чылай лайăх çӳреме пултаракан лодка шухăшласа кăларнă. Анчах вăл вăрçă ĕçне юрăхлă тăвасшăн пулнă, анчах Фультона çакăн йышши лодка тума нимле правительство те укçа парасшăн пулман. Çакăн пирки Фультонăн подводнăй лодки планра хут çинче анчах пулнă. Вăл хăй шухăшласа кăларнă лодкăна тăваймасăр пурнăçа кĕртеймен.

1864 çулта Америкăри Пĕрлешӳллĕ Штатсенче граждăн вăрçи пулнă чухне «Хаустоник» ятлă карапа подводнăй лодкăпа путарнă. Çак подводнăй лодкăра машина вырăнне этем ĕçленĕ, лодка пĕчĕк пулнă. Вăл шыв айĕнче питĕ хуллен çеç ишме пултарнă, хăй умĕнче вăрăм кашта вĕçĕнче мина тĕртсе пынă. «Хаустоника» путарнă чухне подводнăй лодка хăй те путнă, унти çынсем те пурте пĕтнĕ.

Унтанпа тĕрлĕ çĕршывсенче изобретательсем подводнăй лодкăна лайăхлатас тĕлĕшпе тăрăшса ĕçлеме тытăннă. Анчах çак ĕç электричество моторне тата аккумуляторсене тума вĕренсен тин ăнăçлă пулнă. Подводнăй лодка шыв айĕнче чухне пăслă машинăсем, шалта çунакан двигательсем ăна пĕри те юрăхлă мар. Вĕсене ĕçлеттермешкĕн кăмрăк е нефтепродуктсем çунтармалла, анчах тĕрлĕ япаласене çунтарма сывлăш кирлĕ. Шыв айĕнче сывлăш çук. Çавăнпа шыв айĕнче пынă чухне подводнăй лодкăн машинисене электричество вăйĕпе анчах ĕçлеттерме пулать. Ĕçлеттерме кирлĕ электричествăна аккумуляторсем парса тăраççĕ. Çакăн пирки подводнăй лодкăсем электромотор тата аккумулятор шухăшласа кăларнă хыççăн тин пурнăçа кĕреççĕ, вăрçă ĕçне çыхăнаççĕ.

1914 çулти вăрçă пуçланнă вăхăтра Российăн подводнăй лодкăсем 28 пулнă, Германин—28, Англин—76, Францин—55. Ун чухне вăрçакан çĕршывсен вăрçă штабĕсем подводнăй лодка усă нумай парассине кĕтмен. Анчах вăрçă практики подводнăй лодка вăрçăра чылай хăрушă ĕçсем тума пултарнине кăтартнă. Чи малтан 1914 çулти сентябрĕн 5-мĕшĕнче англичансен «Патфайндер» ятлă крейсерне Германин подводнăй лодки торпедăпа путарнă. Çакăн хыççăн Германи хăйĕн тăшманĕсен тĕрлĕ карапĕсене подводнăй лодкăсемпе путарма тытăннă. Вĕсем вăрçă пĕтиччен çар пароходĕсемпе карапĕсене 250 судно путарнă. Ахаль карапсене 6 пин карап путарнă. Çак вăхăтрах Англин, Францин, Италин тата ытти государствăсен подводнăй лодкисем те хăйсен тăшманĕсен карапĕсене путарма пуçланă. Правительствăсем подводнăй лодкăсене тума темиçе хут нумайрах укçа-тенкĕ пама тытăннă. Тĕрлĕ çĕршывсенчи инженерсем, изобретательсем подводнăй лодкăсене лайăхлатма пуçланă, вĕсем валли тĕрлĕ çĕнĕ хатĕрсем шухăшласа кăларса пынă. Шыва путнă подводнăй лодкăсем вырăнне çĕнĕ кимĕсем тунă, вĕсене пысăкрах, вăйлăрах тата лайăхрах туса пынă. Вăрçă пĕтнĕ вăхăтра вăрçакан çĕршывсен подводнăй лодкăсен хисепĕ темиçе хут ӳснĕ.

Вăрçă пĕтсен пур пысăк государствăсенче те подводнăй лодкăсене лайăхлатас ĕçе пăрахман, ку ĕçре тĕрлĕ инженер-специалистсем пĕрмай ĕçленĕ. Кучухнехи подводнăй лодкăсем хăйсен базисенчен темиçе пин километр инçетре ишсе çӳреме пултараççĕ, шыв айне те чылай тарăн анса çӳреме пултараççĕ. Вĕсен хăвăртлăхĕ те темиçе хут ӳснĕ.

Хальхи вăрçăра подводнăй лодкăсем нумай çĕрте ишсе çӳреççĕ. Вăрçă пуçлансанах Германин подводнăй лодкисем Англин пысăк линкорне, авианосецне, пулăшакан крейсера, темиçе миноносеца путарнă. Германи флочĕ Англи флотĕнчен чылай пĕчĕкрех, çавăнпа Германия подводнăй лодкăсем нумай туса, вĕсене вăрçă пуçлансанах ĕçе кĕртнĕ. Германин подводнăй лодкисем Англи карапĕсем çӳрекен çулсене пырса темĕн чухлĕ минăсем лартса çӳреççĕ. Çакăн пирки Англи флочĕн карапĕсем минăсем çине пырса тăрăнса час-часах путаççĕ.

Германин подводнăй лодкисемпе кĕрешме Англире тĕрлĕ майсемпе усă кураççĕ. Подводнăй лодкăсене хирĕç эсминецсем, торпеднăй катерсем, тральщиксем лайăх кĕрешме пултараççĕ. Анчах подводнăй лодка тăшманăн çакăн йышши карапĕсем пуррине курсан шыв айне путать те, машинăсене чарса ним сас-хура кăлармасăр тăрать. Вара ăна тупма питĕ хĕн. Кун пек чухне тарăнра çурăлакан бомбăсем пăрахаççĕ. Çак бомбăсем подводнăй лодка сывăхĕнчех çурăлсан, унăн тĕрлĕ хатĕрсем çĕмĕрĕлеççĕ те, вара вăл вăхăтлăха юрăхсăра тухать, хăш чухне тĕрлĕ машинăсем пăсăлнă пирки çӳлелле хăпарайми пулать. Кун пек чухне вара унăн команди те пĕтет. Подводнăй лодка чылай çывăхра иртсе кайсан та, ăна çиелте çӳрекен карапсем курмасăрах иртсе кайма пултараççĕ. Çавăнпа подводнăй лодка пынине сасă тăрăх пĕлме тăрăшаççĕ. Хальхи вăхăтра подводнăй лодка пынине, вăл ăçта пулнине кăтартакан хатĕрсем пур. Çак хатĕрсем кăтартнă тăрăх тупăсемпе подлодка еннелле ăна курмасăрах пеме тытăнаççĕ. Çапла хăш подлодкăсене путараççĕ те. Унтан тата вăрçă карапĕсен нумайĕшĕн самолетсем пур. Çак самолетсем çӳлтен вĕçсе çӳресе подводнăй лодкăсене часах курма пултараççĕ, вĕсене курсан, вĕсем çине бомбăсем пăрахаççĕ. Çапла подводнăй лодкăсене хирĕç кĕрешес тĕлĕшрен авиаци питĕ нумай усă пама пултарать.

Тавар илсе çӳрекен карапсем халĕ пĕчченшерĕн çӳремеççĕ. Вĕсем темиçе карап пĕрле пухăнса караван туса çӳреççĕ, вĕсемпе пĕрле вĕсене сыхлакан вăрçă карапĕсем пулаççĕ. Çакăн пек каравансем патне пĕр-пĕччен подлодка пыма хăяймасть. Кун пек чухне подлодкăсем караван хыççăн чылай кая юлса ишсе пыраççĕ те, хĕвел анса ларсан караван патне çывхарса карапсене путарма тăрăшаççĕ. Карапсен караванĕсене сыхласа çӳрессипе нумай расход тухать, вăл тата тавар турттарас ĕçе чылай кансĕрлет. Çавăнпа англичансем тавар турттарса çӳрекен кашни карап çинчех подлодкăсемпе кĕрешме пĕчĕк, хăвăрт пеме пултаракан тупăсем лартаççĕ, карап çинче çӳрекен командăна тупăсемпе пеме вĕрентеççĕ.

Иртнĕ вăрçăра подводнăй лодкăсене ахаль карапсемех чылай путарнă. Подводнăй лодка çинче торпеднăй аппарат тата тупăсем пулаççĕ. Тупăсемпе вăл тăшманăн ахаль карапĕсене персе путарать, торпедăсемпе вăрçă карапĕсене путарать. Çакна пĕлсе, иртнĕ вăрçăра англичансем Германин подводнăй лодкисене чылай путарнă. Вĕсем ахаль карапсем çине тупăсем лартса, ăна пур енчен те тавар илсе çӳрекен карапсем пекех тунă, командăн хăшпĕр матросĕсем хĕрарăм тумтирĕсемпе çӳренĕ. Подводнăй лодка çак карапа курсан çиеле тухса карапа чарăнма хушнă, карап командине кимĕсем çине анса карапран аяккарах кайма хушнă. Вара карап патне, ăна тупăпа персе путарас тесе çывхарнă. Чылай çывăха пырсан карап çинчен сасартăк, кĕтмен вăхăтрах тупăпа персе подводнăй лодкăна шăтарса путарнă. Çапла туса англичансем иртнĕ вăрçăра Германин подводнăй лодкисене чылай путарнă. Çакăн çинчен пĕлсен Германин подводнăй лодкисем вăрттăн пырса англичансен тавар илсе çӳрекен карапĕсене те тӳрех торпедăсемпе путарма тытăннă. Хальхи вăрçăра подводнăй лодкăсем вăрçă карапĕсене те, тавар илсе çӳрекеннисене те вăрттăн пырса ним систермесĕр путарма тăрăшаççĕ.

Ф. К.

Хӗвеланӑҫ Европӑри тата Африкӑри вӑрҫӑ

(Майӑн 5-мӗшпе 12-мӗш хушшинчи вӑрҫӑ ӗҫӗсене пӑхса тухни)

Иртнӗ эрне хушшинче «Атлантика океанӗшӗн пыракан ҫапӑҫу» тата ытларах хаяррӑн сарӑлса пынӑ. Германия, халиччеихи пекех, Англи утравӗсене блокадӑпа ҫавӑрса илме тӑрӑшать. Ҫак шутпа унӑн подводнӑй лодкисем тата рейдерӗсем инҫете вӗҫекен бомбардировщиксемпе пӗрле Англи суднисен караванӗсем ҫине пыра-пыра тапӑннӑ.

Юлашки эрне хушшинче Германи авиацийӗ Англири пысӑк та кирлӗ портсем, суднӑсем тӑвакан верфьсем, складсем тата авиаци промышленноҫӗн предприятийӗсем ҫине пыра-пыра тапӑннӑ. Ҫакна паллӑ тӑвас пулать: англичансем противник атакисене хирӗҫ тивӗҫлӗ ответ пама тӑрӑшаҫҫӗ, тинӗсри транспортсен конвойне вӑйлатаҫҫӗ, ҫавӑнпа пӗр вӑхӑтрах Германири тата вӑл оккупациленӗ ҫӗршывсенчи доксем, верфьсем, подводнӑй лодкӑсен базисем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахаҫҫӗ.

Иртнӗ эрне хушшинче Англи самолечӗсем Кельн, Брест, Бремен, Шербург, Роттердам, Гавр, Гамбург ҫине тата Ҫурҫӗр-Хӗвеланӑҫ Германири ытти чылай пунктсем ҫине пӗр хут ҫеҫ мар пырса тапӑннӑ. Брестри тинӗс-ҫар порчӗ ҫине тӑтӑшах пырса тапӑннипе, Германин ҫавӑнта тӑракан «Шарнгорст» тата «Гнейзенау» ятлӑ линкорӗсене пысӑк сиенсем кӳнӗ пулмалла. Юлашки вӑхӑтра Англи авиацийӗн вооруженине пысӑк груз ҫӗклесе хӑпарма пултаракан ҫӗнӗ самолетсем йышӑннӑ, пӑрахакан авиабомбӑсем те халичченхи пек мар, калама ҫук пысӑк сиен кӳреҫҫӗ. Ҫавӑн пекех ҫакӑ та ҫӗнӗ япала пулса тӑрать: Германи ҫине юлашки вӑхӑтра пырса тапӑннӑ чухне Англи самолечӗсен йышӗ халичченхи пек мар, чылай пысӑкрах пулнӑ.

* * *

Юлашки вӑхӑтра Ҫурҫӗр Африкӑра вӑрҫӑ вӑрҫакан енсен положенийӗнче нимӗнле пысӑк улшӑнусемех те пулман. Англин Тобрукри гарнизонӗ, халичченхи пекех, Германипе Итали войскисен пысӑк вӑйӗсене хӑй патӗнче тӑлласа тӑрать.

Англичансем противникӑн мӗнпур атакисене сирсе яма пултарнӑ кӑна мар, тата ҫак вӑхӑтра вӗсем нумай ҫынна тыткӑна илме те пултарнӑ. Ҫапӑҫусене икӗ енчен те танксем тата авиаци хутшӑннӑ. Англи тинӗс-ҫар флочӗ Тобрука ӑнӑҫлӑн хӳтлеме пулӑшать, вӑл хӑйӗн артиллерийӗсенчен персе тата Тобрук гарнизонӗ валли ҫӗнӗ вӑйсем, вооружени, боеприпассем тата продовольстви пырса парса, противник хупӑрласа илнӗ гарнизона пулӑшать. Соллум районӗнче пысӑк мар ҫапӑҫусем пыраҫҫӗ, бронетанковӑй патрульсен разведкӑллӑ ӗҫӗсем палӑраҫҫӗ. Шӑрӑх ҫанталӑк тата хӑйӑрлӑ вӑйлӑ ҫил-тӑвӑлсем пуҫланни Ҫурҫӗр Африкӑри вӑрҫӑ ӗҫӗсене сарса яма йывӑрлатать.

Англи авиацийӗ чылаях пысӑк активлӑхпа кӗрешет. Бенгазирен Соллума каякан ҫул ҫине—Киренаикӑра Германипе Итали войскисен пӗртен-пӗр коммуникацийӗ пулса тӑракан ҫул ҫине англичансем пӗрмаях бомбӑсем пырса пӑрахаҫҫӗ. Англи самолечӗсем ҫавӑн пекех тата Триполипе Бенгази ҫине те пыра-пыра тапӑннӑ.

Юлашки эрне хушшинче Италипе Германи авиацийӗ Суэц каналӗ ҫине икӗ хутчен бомбӑсем пырса пӑрахнӑ, Мальта утравӗн тинӗс-ҫарпа сывлӑшҫар бази ҫине пыра-пыра тапӑннӑ.

* * *

Абиссинире Итали ҫарӗн юлашкисем — ютҫӗршывсенчи корреспондентсем пӗлтернӗ тӑрӑх 30—35 пин ҫын — Англи войскисене хирӗҫ кӗрешме пӑрахман-ха. Абиссинин ҫурҫӗр пайӗнче юлашки вӑрҫӑ ӗҫӗсем вӑрӑма тӑсӑлни акӑ мӗнрен килет: сӑртлӑ-вӑрманлӑ вырӑн итальянецсене ҫулсем ҫинче загражденисем тума, хӑйсен позицийӗсене аларан вӗҫертмесӗр тытса тӑма май парать. Ҫапла пулсан та Италин Абиссинире ҫапӑҫакан войскӑсен ҫӑлӑнса юлма май ҫук, мӗншӗн тесен вӗсем снабжени базисенчен уйӑрӑлса кайнӑ, пӗр-пӗринпе ҫыхӑну тытаймаҫҫӗ, ҫавӑнпа та ӗнтӗ Англи войскисен вӑйланса пыракан атакисене хирӗҫ ӑнӑҫлӑн кӗрешме пултараймаҫҫӗ.

Майор Е. СОСНИН.

ЕВРОПӐРИ, АФРИКӐРИ ТАТА АЗИРИ ВӐРҪӐ

(Вӑрҫӑ ӗҫӗсен дневникӗ)

Англипе Германи хушшинчи фронтра авиацин пысӑкках мар активлӑхӗ палӑрать. Германи командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, ыран майӑн 15-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Германи самолечӗсем Кӑнтӑр тата Центральнӑй Англири хӑшпӗр пысӑк та кирлӗ портсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Сандерлендран хӗвелтухӑҫ енче Германи авиацийӗ Англин суту-илӳ тумалли виҫӗ пароходне путарнӑ.

Майӑн 13-мӗшӗнче кӑнтӑрла, тесе пӗлтерет Рейтер агентстви, Англи сывлӑшҫар вӑйӗсем Ҫурҫӗр тинӗсӗнчи Гельголанд утравӗ ҫине пырса тапӑннӑ. Англи бомбардировщикӗсен соединенийӗсем ҫавӑн пекех тата Германин Франципе Голланди ҫыранӗн ҫывӑхӗнче пулнӑ суту-илӳ тумалли суднисем ҫине, кунсӑр пуҫне, Германин Сен-Назер (Францире) бази ҫине пырса тапӑннӑ. Ҫак операцисем вӑхӑтӗнче Германин темиҫе суднине путарнӑ е сиен кӳнӗ. Ыран майӑн 14-мӗш тенӗ чух ҫӗрле Англи авиацийӗн операцийӗсем пысӑках пулман. Англи истребителӗсем Остенде (Бельгия) аэродромӗ ҫине пырса тапӑннӑ.

* * *

Вӑтаҫӗр тинӗсӗн бассейнӗнчи вӑрҫӑ ӗҫӗсем ытларах та ытларах сарӑлса пыраҫҫӗ. Кунта ҫапӑҫакан енсен авиацийӗ халичченхи пекех активлӑн кӗрешет. Германи командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, Мальта утравӗ ҫинчи Лука аэродромӗ ҫине татах тепӗр хут бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Вӑтаҫӗр тинӗсӗн хӗвелтухӑҫ пайӗнче, тенӗ Итали командованийӗн сводкинче, Итали самолечӗсем Англи суднисен караванӗ ҫине пырса тапӑннӑ, пӗр парохода сиен кӳнӗ. Ҫавӑн пекех Александрири тинӗс бази ҫине те бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Англи командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, Соллумпа Бакбак районӗнче Германипе Итали войскисене малалла кайма чарса тӑрас ӗҫре Англи авиацийӗ пысӑк вырӑн йышӑнса тӑнӑ. Англи истребителӗсем Киренаика территорийӗ ҫине шалалла вӗҫсе кӗрсе разведкӑсем тӑваҫҫӗ. Англи самолечӗсем Бенгази ҫине татах тепӗр хут пырса тапӑннӑ.

Тобрук зонинче активлӑ вӑрҫӑ ӗҫӗсем пулман. Германи командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, Соллум районӗнче Германин разведка тӑвакан чаҫӗсем хӗвелтухӑҫпа кӑнтӑр-хӗвелтухӑҫ еннелле малалла кайнӑ. «Нью-Йорк таймс» хаҫатӑн Англи войскисемпе пӗрле Египета пынӑ корреспонденчӗ те ҫапла пӗлтерет: Германин мотомеханизированнӑй виҫӗ колонни—моторизованнӑй пехотӑран, танксенчен тата бронеавтомобильсенчен тӑракан колоннӑсем Зофафи (Египет) патнелле хӗвелтухӑҫ еннелле 50 километр малалла кайнӑ. Анчах та, Англи авиацийӗпе механизированнӑй чаҫӗсем отпор панӑ хыҫҫӑн, вӗсен каялла чакмалла пулса тӑнӑ.

Хӗвелтухӑҫ Африкӑра, Абиссинире, Итали командованийӗн сводкинче каланӑ тӑрӑх, Амба-Алага секторӗнче противниксем пӗр-пӗрин ҫине артиллерирен персе тӑраҫҫӗ. Англин Ҫывӑхри Хӗвелтухӑҫӗнчи сывлӑш вӑйӗсен командованийӗ кӑларнӑ коммюникере каланӑ тӑрӑх, Англи авиацийӗ Абиссинири фронтӑн тӗрлӗ участокӗсенче Итали войскисем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ.

* * *

Иракра Англи авиацийӗн активлӑхӗ палӑрать. Англин Ҫывӑхри Хӗвелтухӑҫӗнчи сывлӑш вӑйӗсен командованийӗ кӑларнӑ коммюникере каланӑ тӑрӑх, ҫӗршывӑн тӗрлӗ пункчӗсенче Англи самолечӗсем Ирак чаҫӗсем ҫине бомбӑсем пырса пӑрахнӑ. Ирак командованийӗ кӑларнӑ коммюникере ҫапла каланӑ: майӑн 13-мӗшӗнче Англи авиацийӗ Багдад патӗнчен кӑнтӑр еннелле 56 километрта вырнаҫса тӑракан Рашил ҫине пырса тапӑннӑ тата Багдад ҫине бомбӑсем пырса пӑрахма хӑтланнӑ.

Майӑн 14-мӗш. (ТАСС).

Германири информаци бюровӗ Гесс ҫинчен пӗлтерни

БЕРЛИН, майӑн 14-мӗш. (ТАСС). Германири информаци бюровӗ ҫапла пӗлтерет: ӗҫе лайӑх пӗлекен ҫынсем хушшинче каланӑ тӑрӑх, Англине тухса каяс умӗн Рудольф Гесс чылаях анлӑ запискӑсем ҫырса хӑварнӑ. Вӑл ҫырса хӑварнисенчен ҫакӑ курӑнать: Гесс «хӑй енчен пуҫарулӑх кӑтартса, Германипе Англи хушшинче мир ҫинчен килӗшӳ тума шулать тесе шутланӑ».

Агентство ҫапла пӗлтерет: Гесс ҫырса хӑварнӑ запискӑсем тӑрӑх пӑхсан, вӑл «Англин ытти деятелӗсене чӑн-чӑн ӗҫсем мӗнле пулни ҫинчен ӑнлантарса пама» май килсен, Англине «унӑн хальхи руководителӗсем ӑссӑр ӗҫсем туни ҫинчен» каласа ӗнентерме пулать, тесе шутланӑ. Ҫак ӗҫе тума юрӑхлӑ ҫын лорд Гамильтон пулса тӑрать, тесе шутланӑ Гесс. Гамильтона Гесс 1936 ҫулхи олимпиада пулнӑранпа пӗлет пулмалла, бензина расходласа пӗтернӗ хыҫҫӑн Гесс ҫавӑн именийӗ ҫывӑхне парашютпа сиксе аннӑ та ӗнтӗ. Гесс запискисем ҫине кӑтартса парса, Германири информаци бюровӗ ҫапла пӗлтерет: Гесс «Черчилльпе калаҫнинчен нимӗнле усӑ та пулас ҫук» тесе шутланӑ.

Румынири ҫутӗҫ министерстви пӗлтерни

БУХАРЕСТ, майӑн 13-мӗш. (ТАСС). Хаҫатсем ҫутӗҫ министерстви панӑ пӗлтерӗве пичетлесе кӑлараҫҫӗ. Ҫав пӗлтерӳре акӑ мӗн каланӑ: майӑн 10-мӗшӗнче никама пӑхӑнманлӑх кунне уявланӑ вӑхӑтра Бухарестри университетри студентсен группи юрлама юрамарнӑ юрӑсене юрланӑ. Министерство студентсене ҫакӑн ҫинчен пӗлтерет: Майӑн 13-мӗшӗнчи 20 сехетчен ҫав юрӑшӑн айӑплисене пурне те кӑтартса памасан, студентсен общежитийӗсемпе столовӑйӗсене хупаҫҫӗ, занятисем чарӑнаҫҫӗ, кӑҫалхи ҫул экзаменсем пулмаҫҫӗ. Кунсӑр пуҫне, провинцирен пынӑ студентсене халех каялла кӑларса яраҫҫӗ.

Осоавиахимӑн XV-мӗш лотерей билечӗсене хӑвӑрт вырнаҫтарар

Осоавиахимӑн чылай организацийӗсем тата Осоавиахимӑн Центральнӑй Совечӗ ыйтнипе, СССР Совнаркомӗ кӑҫал Пӗтӗм Союзри Осоавиахимӑн XV-мӗш лотерейне ирттерме ирӗк пачӗ. Лотерей билечӗсене 250 миллион тенкӗлӗх кӑларнӑ.

XV-мӗш лотерейпа мӗнпурӗ 31.250.165 тенкӗлӗх 310.250 выигрыш тухмалла. Тепӗр майлӑ каласан, лотерей билечӗсем сарса пухнӑ пӗтӗм укҫа-тенкӗрен 12,5 процент пулать. Выигрышсем шутӗнче: 102 автомашина, 102 мотоцикл, 93 пианино, 90 радиоприемник, сехетсем, костюмсемпе пальтосем ҫӗлетме отрезкӑсем, патефонсем, велосипедсем тата ытти хаклӑ япаласем те пулаҫҫӗ.

Чӑваш республикинчи Осоавиахим организацийӗ хамӑр республикӑри ӗҫҫыннисем хушшинче лотерей билечӗсене пӗр миллион тенкӗлӗх сарма обязательство илчӗ. Майӑн 15-мӗш тӗлне республикипе лотерей билечӗсене 916.592 тенкӗлӗх сарнӑ. Осоавиахимӑн XV-мӗш лотерей билечӗсене сарас тӗлӗшпе Чкаловски район (Осоавиахим райсовет председателӗ Михайлов юлташ) малта пырать. Хӑй ҫине илнӗ обязательствӑна 140 процент тултарнӑ. Хӗрлӗ Чутай районӗ (райсовет председателӗ Поляков юлташ) обязательствӑна 116 процент, Ишлей районӗ 100 процент тултарнӑ (райсовет председателӗ Васильев). Ҫак районсем хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑсене пӗр кун хушшинчех пурнӑҫларӗҫ. Чкаловски районри «Ударник» колхоз ҫумӗнчи Осоавиахим организацийӗ лотерей билечӗсене сарас тӗлӗшпе уйрӑмах лайӑх ӗҫлерӗ. «Ырлӑх» колхоз председателӗ Леонтьев юлташ лотерей билетне 50 тенкӗлӗх, «РОКК» колхоз председателӗ 50 тенкӗлӗх туяннӑ. Райуполнаркомзагра ӗҫлекен Седаков юлташ лотерей билетне 75 тенкӗлӗх илнӗ. Куславкка комбиначӗн коллективӗ виҫӗ кун хушшинче 10 пин тенкӗлӗх лотерей билечӗ вырнаҫтарнӑ. Республикӑра лотерей билечӗсене ӑнӑҫлӑн вырнаҫтарса ҫитернӗ предприятисемпе колхозсем сахал мар.

Осоавиахимӑн лотерей билечӗсене Пӗпреҫ, Канаш, Ҫӗмӗрле районӗсенче те ӑнӑҫлӑн вырнаҫтарнӑ.

Ҫак ҫӳлте асӑннӑ районсенче лотерей билечӗсене ӑнӑҫлӑн вырнаҫтарнин тӗп сӑлтавӗсем ҫакӑнта пулаҫҫӗ. Вӗсем парторганизацисемпе пӗрле, лотерей билечӗсене сарма вӑхӑтра, тимлӗн хатӗрленсе пынӑ. Пӗтӗм ӗҫе вӗсем Осоавиахимӑн пуҫламӗш организацийӗсен ӗҫне вӑйлатассипе ҫыхӑнтарса пынӑ.

Ҫак хушӑрах, лотерей билечӗсене сарас енӗпе ҫителӗксӗр ӗҫлекен районсем те ҫук мар. Калинински район хӑй ҫине илнӗ обязательствӑна майӑн 13-мӗш тӗлне пӗтӗмпе те 50,9 процент, Кувакино районӗ 71 процент, Ҫӗрпӳ районӗ 33,9 процент ҫеҫ тултарнӑ.

Осоавиахим Шупашкар хула Совечӗ те хӑй ҫине илнӗ обязательствӑна пурнӑҫа кӗртессипе кая юлса пырать. Майӑн 14-мӗшне хулари пуҫламӗш организацисенчен 30-шӗ хӑйсен обязательствисене тултарайман. Вӗсен шутне Ҫӗрӗҫ Халӑх Комиссариачӗ, пожарнӑй команда, кирпӗч завочӗ тата ыттисем те кӗреҫҫӗ.

Ҫавӑн пекех, хӑйсем ҫине илнӗ обязательствӑсене Улатӑр, Комсомольски районсем те пурнӑҫламан. Ҫак районсенчи Осоавиахим совечӗсем лотерей билечӗсене сарма малтанах хатӗрленсе пыман, пӗтӗм ӗҫ хӑй тӗллӗн пулса пырасси ҫине шаннӑ. Районсенчи парти комитечӗсем лотерей билечӗсене сарас ӗҫ мӗнле пынине вӑхӑтра тӗрӗслесе тӑман, ку ӗҫе вӑхӑтра туса ирттерме ӗҫҫыннисене мобилизацилемен.

Лотерей билечӗсене сарас тӗлӗшпе кая юлнӑ районсен пӗтӗм вӑя лотерей билечӗсене хӑвӑртрах сарса пӗтерме мобилизацилемелле. Ҫакна пурнӑҫлама пирӗн опытсем ҫителӗклӗ, ҫав опытсемпе кашни районӑн усӑ курни кирлӗ. Ӗҫҫыннисем хушшинче политикӑллӑ-массӑллӑ ӗҫе анлӑн сарса пынӑ май, лотерей билечӗсене вырнаҫтарас ӗҫе ҫӗнӗрен вуншар тата ҫӗршер активистсене явӑҫтармалла.

Осоавиахим организацийӗсем лотерей билечӗсене сарнипе пӗр вӑхӑтрах, лотерей билечӗсем тытакансемшӗн тӑрӑшассине те вӑйлатмалла. Кашни Осоавиахим организацин XV-мӗш лотерей вылявӗ пулса иртнӗ хыҫҫӑнах выигрыш тухнине тӗрӗслессине организацилемелле. Ку енӗпе иртнӗ вӑхӑтсенче сахал ӗҫленӗ. Ҫавӑн пирки вара республикӑра XIV-мӗш лотерей вылявӗ тӑрӑх 16275 тенкӗлӗх выигрыш тӳлемен.

Лотерей билечӗсене вырнаҫтарнипех ӗҫ пӗтмест, Осоавиахим организацийӗсен задачи—лотерей билечӗсене сарнӑ вӑхӑтри активлӑха ҫирӗплетсе, массӑллӑ оборона ӗҫне малалла вӑйлатса пырасси пулать.

Я. ПАВЛОВ.

ВКП(б) Чӑваш Обкомӗн секретарӗ.

Англин суту-илӳ флотне Америка паракан пулӑшу

НЬЮ ЙОРК, майӑн 14-мӗш. (ТАСС). Хаҫатсем пӗлтернӗ тӑрӑх, Америка правительствин тинӗс комиссийӗ суту-илӳ тумалли чылай суднӑсене Англине пулӑшас ӗҫ валли пама палӑртнӑ. Ҫав суднӑсен пӗтӗм тоннажӗ—1,5 миллион тонна. Суднӑсемпе вӑрҫӑ зонисен тулашӗнче усӑ курмалла. Ҫак суднӑсен шутӗнче—ютҫӗршывсен Америка порчӗсенче тӑракан 83 пароходӗ, Америкӑри каботажнӑй флотӑн 100 судни. Ҫак суднӑсем Хӗрлӗ тинӗсе вӑрҫӑ материалӗсем турттарса каяс тӗлӗшпе ӗҫлемелле пулаҫҫӗ. Англине пулӑшма паракан суднӑсен шутне тата ҫаксем кӗреҫҫӗ: 50 танкер—вӗсем англичансем валли Кӑнтӑр Америкӑран нефть турттарас тӗлӗшпе ӗҫлемелле пулаҫҫӗ, алюминий компанийӗсен 25 судни, ҫитес уйӑхра туса пӗтерекен 6 судно, халиччен ӗҫсӗр ларнӑ 11 судно тата ыттисем те. Америка пароходӗсем Хӗрлӗ тинӗсрен каялла таврӑннӑ чухне США-па Англи валли каучук, тӑхлан тата стратегиллӗ ытти материалсем турттарса килмелле пулаҫҫӗ, тесе шутлаҫҫӗ.

«Уолл стрит джорнэл» хаҫат ҫапла пӗлтерет: тинӗс комиссийӗн представителӗсем ҫапла калаҫҫӗ: ҫӳлте асӑннӑ майпа Атлантика океанӗнче Англи флочӗн тоннажне ӳстерме май килмесен, США Англине аренда йӗркипе вӑрҫӑ зонисенче усӑ курма суднӑсем парать. Иракри вӑрҫӑ ӗҫӗсем ҫар материалӗсем нумай ыйтас пулсан, США хӑйӗн суднисене Персидски залива та ярать.

Германия Хӗрлӗ тинӗсе вӑрҫӑ операцийӗсен зони пулса тӑрать тесе пӗлтернӗ

БЕРЛИН, майӑн 14-мӗш. (ТАСС) Германири информаци бюровӗ Германин официальнӑй пӗлтерӗвне парать. Ҫав пӗлтерӳре акӑ мӗн каланӑ: Вӑтаҫӗр тинӗсӗн хӗвелтухӑҫ пайӗнче вӑрҫӑ ӗҫӗсем сарӑлса пынине кура, малашне Германин ҫар вӑйӗсен Хӗрлӗ тинӗсре те Германи ҫар вӑйӗсен операцийӗсем пуҫланассине кӗтме пулать. Ҫапла ӗнтӗ, вӑрҫӑ операцийӗсен ҫак зонинче ишсе ҫӳрекен кашни суднӑна минӑсем е вӑрҫӑн ытти средствисем пӗтерсе тӑкма пултараҫҫӗ. Германи правительстви Хӗрлӗ тинӗсӗн ҫурҫӗр пайӗнчи шывсем ҫинче, ҫавӑн пекех Суэцпа Акаб заливӗсенче ишсе ҫӳресрен асӑрхаттарать. Ҫак шута Саудовски Аравин территориальнӑй шывӗсем кӗмеҫҫӗ.

Гитлер Дарлана йышӑннӑ

БЕРЛИН, майӑн 13-мӗш. (ТАСС). Германири информаци бюровӗ пӗлтернӗ тӑрӑх, Гитлер адмирал Дарлана йышӑннӑ. Дарлана йышӑннӑ ҫӗрте Риббентроп пулнӑ.

БАСКЕТБОЛ

„Спартак“ обществин пӗрремӗш команди малти вырӑна тухрӗ

Майӑн 14-мӗшӗнче, «Динамо» обществин спорт залӗнче, баскетболпа хулари малти вырӑна тухас енӗпе иртекен ӑмӑрту вӗҫленчӗ. Ӑмӑртун юлашки кунӗнче хулари чи вӑйлӑ командӑсем: «Динамо» тата «Спартак» спорт обществисен пӗрремӗш командисем тӗл пулчӗҫ. Вӑйӑ 13:12 шутпа, спартаковецсем ҫӗнтернипе вӗҫленчӗ.

Ҫав кунах «Динамо» тата «Спартак» обществисен иккӗмӗш командисем вылярӗҫ. Ҫак вӑйӑра та спартаковецсем ҫӗнтерчӗҫ, вӑйӑ 29:16 шутпа иртрӗ.

Баскетбол командисен ӑмӑртӑвӗнче «Спартак» обществин пӗрремӗш команди малти вырӑна тухрӗ, вӗсем 8 очко выляса илнӗ. Вӑл командӑра Г. Иванов, Оплавин, Зефиров, Блинов, Зайцев юлташсем вылярӗҫ.

Хулари ӑмӑртура иккӗмӗш вырӑна «Динамо» обществин пӗрремӗш команди (7 очко), виҫҫӗмӗш вырӑна «Спартак» обществин иккӗмӗш команди тухнӑ.

Ӑмӑртура баскетбол командисем вӑйӑ техникине начар пӗлни палӑрчӗ. Баскетболистсем тренировкӑсенче пулмаҫҫӗ, вӗсем баскетболла сахал выляҫҫӗ. Иртнӗ ҫулта Энгельс хулинче пулса иртнӗ ӑмӑртура пирӗн республикӑри баскетболистсем кайри вырӑна тухнӑччӗ. Вӑл ӑмӑрту хыҫҫӑн баскетболистсен хӑйсен пӗлӗвне лайӑхлатассишӗн ҫине тӑрса ӗҫлемелле пулнӑ. Анчах вӗсем ҫакна хисепе илмен.

Хӗрарӑмсен командисем хушшинче ӗҫлесси те ҫителӗксӗр пырать. Хулари ӑмӑртӑва «Спартак» обществи хӗрарӑмсен командине тӑратнӑ, ытти обществӑсенчен пӗр команда та пулмарӗ.

Физкультурӑпа спорт ӗҫӗсен комитечӗн ӑмӑртура палӑрнӑ ҫитменлӗхсене хисепе илсе ӗҫлемелле. Баскетболистсен пӗлӳне кулленех ӳстерсе пымалла. Тренировкӑсене йӗркеллӗ ирттерес пулать.

Чӑваш композиторӗсен концерчӗ

Ҫак кунсенче чӑвашсен госфилармони залӗнче В. П. Воробьев тата ун ывӑлӗ Геннадий Воробьев композиторсен юррисенчен йӗркеленӗ пысӑк концерт пулчӗ. Юрӑсене, В. П. Воробьев ертсе пынипе, чӑвашсен юрӑпа ташӑ ансамблӗ юрласа пачӗ.

Концертӑн пӗрремӗш пайӗнче В. П. Воробьев ҫырнӑ юрӑсем ытларах пулчӗҫ. Кунта уйрӑмӑнах «Шурӑ кӑвакарчӑн» (сӑвви И. Тукташӑн), «Октябрь ҫулӗ», «Кай-кай Ивана» (сӑввисем Н. Васянкан), «Колхоз хирӗнче» (сӑвви Ехрим Иванӗн) юрӑсен музыки лайӑххине палӑртмалла.

Концертӑн иккӗмӗш пайӗнче Геннадий Воробьев юррисем пулчӗҫ. Концерт итлеме пынӑ ҫынсене пуринчен ытла: «Пӗрле ӳснӗ тантӑшсем», «Улма чӑпар ут», «Улма йывӑҫ авӑнать» (сӑввисем И. Ивникӑн), «Ҫурҫӗр полюсӗ» (сӑвви А. Кӑлканӑн) юрӑсем килӗшрӗҫ.

Концерта ансамбльсӗр пуҫне пӗчченшерӗн тухса юрлакансем те пулчӗҫ.

Маннӑ...

(Пӗчӗк фельетон)

Калӑпӑр, сан юлташу малтан шутсӑр пысӑк ӗҫ тума шутласа хунӑ пултӑр. Кайран ҫав хӑй шутласа хунӑ ӗҫе тӑвасси манӑҫа юлать. Е тата, калӑпӑр, эсӗ палланӑ пӗр-пӗр ҫын хӑй тӑвас ӗҫе хӗрсех тытӑнать, тӑрӑшать, тар юхтарать. Кайран пӑхатӑн — пӗтӗм ӗҫӗ ишӗлсе аннӑ хайхин.

«Ма капла пулчӗ-ха», — тесе ӗнсине темиҫе хутчен хыҫса илсен тин ӑнкарса илет мӗншӗн ҫапла пулнине.

Сӑмахран, эсӗ пӳрт тӑватӑн — никӗсне хывма маннӑ, шартлама сивӗре ӑшӑ тӑлӑп тӑхӑнса пӳртрен васкаса тухса каятӑн — пуҫна ҫӗлӗк тӑхӑнма кирлине маннӑ, пуҫна пур енчен те «сивачисем» тапӑнса илсессӗн кӑна ҫӗлӗкӳ пӑта ҫине ҫакӑнса юлнине аса илсе, пӳрте чӗпӗ ҫине вӗркӗнекен хурчӑка пек, сирпӗнсе кӗрсе каятӑн.

Авӑ, сӑмахран илсен, манӑн пӗр юлташпа ҫавӑн йышши кӑмӑла хуҫакан пӗр ӗҫ пулса иртнӗ... иртнӗ ҫул. Ҫав кӑмӑлсӑр япала пулса иртнӗ хыҫҫӑн юлташӑм эрнипех, табак хутаҫҫи шыракан мучи пек, пуҫне усса ҫӳрерӗ.

Ӗҫӗ, сире каласа парастӑк, пӗчӗк япаларанах тухса кайнӑ тесессӗн те йӑнӑш пулас ҫук.

Осоавиахимӑн ҫӗнӗ лотерей билечӗсем тухни ҫинчен яла хаҫатсем урлӑ хыпар-хӑнарсем килме тытӑнсанах, манӑн тусӑм Сӗркке Ваҫли, ҫурхи кун пекех, хаваслaннӑ. Урӑххи ҫинчен каласма пӑрахрӗ, лотерей ҫеҫ чӗлхинче. Пӗлӗш-тантӑшсем каланӑ тӑрӑх пӳртре лотерей ҫинчен итлеме ҫын пулмасан, пиччӗшӗн пилӗк ҫулхи ачине чӗнсе илет. Ирхине тӑрать те лотерей ҫинчен каласа ҫӳреме ял тӑрӑх тухса каять.

Лотерей билечӗсене туянни — Совет Союзӗн оборона хӑватне тӗреклетме укҫа пани пулать, вӑл билетсемпе тӗрлӗрен паха япаласем выляса илме те пулать, — ҫакна аван пӗлсе тӑрать вӑл. Ҫавӑнпа ӗнтӗ иртен пуҫласа каҫченех билетсем ун пуҫӗнчен тухма пӗлмен.

Лотерей билечӗсем саланса ҫитсен темиҫе уйӑхран хаҫатсенче выляв хӑш хулара тата хӑш числара пуласси ҫинчен ҫырса пӗлтерчӗҫ. Ана вуласан, Сӗркке Ваҫлине тутлӑ ӗмӗтсем ҫӗрӗҫӗрӗпе ҫывӑрма паман, вӗри пуҫӗнче выляса илме ӗмӗтленнӗ автомобильсем, мотоциклсем, велосипедсем пӗрин хыҫҫӑн тепри вӗлтлетсе иртеҫҫӗ, тет.

Лотерей таблици яла килесси виҫ кун анчах юлчӗ. Анчах Сӗркке Ваҫли хӑваласа тӑнӑ вӑхӑт, урисене, чӑхӑмҫӑ лаша пек, аран-аран иле-иле пусса малалла шӑвӑнать.

Юлашкинчен, тахҫанах кӗтсе пурӑннӑ вӑхӑт ҫитрӗ-ҫитрех. Пылчӑклӑрах атӑллӑ, сӑран сумӑклӑ, ҫивӗч сӑнпитлӗ, уссисӗр, почтальон Сӗркке Ваҫлине лотерей таблицине пичетленӗ хаҫатӑн номерне тыттарать.

Телей хӑйпе туслашнине кӑтартма Сӗркке Ваҫли почтальона чӗнет те, иккӗшӗ выляв таблицине пӑхма тытӑнаҫҫӗ.

— 17614-мӗш серире 168-мӗш номерлӗ билет выляса илнӗ. Автомобиль!..

— Вӑл билет манӑн мар-ши?—Сӗркке Ваҫли пуҫӗнче ҫиҫӗм пек ҫиҫсе илчӗ тутлӑ ӗмӗт, сӑн-пичӗ ялкӑшса ҫуталчӗ.

Чӗтренекен аллисемпе кивӗ сӑн ҫапнӑ шалавар кӑсъинчен пӑртманьокне кӑларать те... У-у-у, лотерей кампанийӗ вӑхӑтӗнче пулнине аса илсе, кӑвакарса каять: ара автомобиль е мотоциклет выляса илме чӑн-чӑнах тивӗҫлӗ Сӗркке лотерей билетне пӗрне те туянман. Маннӑ вӑл кампани вӑхӑтӗнче ӑна туянма.

Осоавиахим билечӗсене туяннин усси аван пӗлсе тӑнӑ хушӑрах 15-мӗш лотерей билечӗсене туянма манас патне ҫитсе тӑнӑ ҫынсем, Сӗркке Ваҫли йеврӗлӗскерсем, Улатӑр, Етӗрне, Элӗк, Ҫӗрпӳ районӗсенче пӑт-пат курӑнкалаҫҫӗ.

ИВАН МУЧИ.

Ҫӗнӗ ҫуртсем

Шупашкар хулинче Атӑлстрой ҫурчӗсем текен район пур. Унта нумай пулмасть ӗлӗк кирпӗч тума тӑм чавса илнӗ вырӑнсем кӑна пулнӑ. Пӗр икӗ ҫул каялла унта 10—12 ҫурт кӑна шутланнӑ. 1940 ҫулта ҫак районра хулари ӗҫҫыннисем пурӑнмалли ҫуртсем нумай туса лартрӗҫ. Анчах та кӑҫалхи пек строительство пысӑкки нихӑш ҫулсенче те пулман. Халӗ кунта ҫӗнӗрен Алатырски тата Винокуров урамӗсем пулса тӑчӗҫ. Ҫак урам ячӗсем хулари ӗҫҫыннисемшӗн ҫӗнӗ ят, вӗсене малтанхи хут илтеҫҫӗ. Винокуров урамӗнче кӑҫал туса лартнӑ ҫӗнӗ ҫуртсем 29, Алатырски урамра 23 шутланаҫҫӗ.

Ӗҫҫыннисем хӑйсене валли пурӑнмалли ҫуртсем тунӑ чухне государство паракан ссудӑпа нумай усӑ кураҫҫӗ. Кӑҫал кӑна хула Совечӗ пурӑнмалли ҫуртйӗр тума ҫӗршер пин тенкӗ укҫа кивҫен панӑ.

Академи театрне ӑшшӑн кӗтсе илнӗ

Чӑвашсен Государство Академи театрӗ Ҫӗмӗрле хулинче спектакльсем лартма тытӑнчӗ. Майӑн 14-мӗшӗнче «Неравный брак» ятлӑ пирвайхи спектакль лартса панӑ. Ҫӗмӗрле хулинчи ӗҫҫыннисем спектакле пысӑк ҫитӗнӳсемпе лартса панине паллӑ тӑваҫҫӗ. Чӑваш АССР тава тивӗҫлӗ артисчӗ Праудин хӑйӗн рольне уйрӑмах лайӑх вылянӑ.

Спектакле курма 500 ҫын ытла пухӑннӑ.

Агротехникӑна пӑснӑшӑн суда панӑ

КРАСНОАРМЕЙСКОЕ, майӑн 15-мӗш. **(Хамӑр корр. телефонпа).** «Комбайн» колхозра ҫуракин малтанхи кунӗсенче 5 гектар ҫӗр лаптӑкӗшӗ ҫине ҫуртрине алӑпа акса хӑварнӑ пулнӑ. Райсовет исполком Президиумӗн ларӑвӗнче ҫак факт ҫинчен уйрӑм ыйту лартса сӳтсеявнӑ. Президиум «Комбайн» колхоз председательне Грачева, агротехникӑна пӑснине хирӗҫ кӗрешменшӗн, суда памалла тунӑ. Халӗ ку ӗҫе прокурор аллине панӑ.

Т. МАЙОРОВ.

СУД

Ҫынвӗлерен

Шанарпуҫ ялӗнчи (Октябрьски р.) Т. П. Сильвестров, ӗлӗк услам туса пурӑннӑскер тата тӗрлӗ ӗҫсем тӑрӑх виҫӗ хутчен те тӗрмере ларнӑскер, юлашки вӑхӑтра Елчӗкри сельпора (Куславкка р.) склад заведующийӗ пулса ӗҫленӗ. Сильвестров 6—7 уйӑх хушшинче 2709 тенкӗ растрата тунӑ.

Растратӑна палӑртакан документсене пӗтерес шутпа, вӑл сельпо правленийӗ вырнаҫнӑ ҫуртӑн хуҫине Надежда Ивановӑна ҫывӑрнӑ ҫӗрте вӗлерсе ҫурта вут чӗртнӗ, анчах чупса пынӑ ҫынсем пушара вӑхӑтра сӳнтернӗ.

Чӑваш АССР Верховный Сучӗн уголовнӑй ӗҫӗсене пӑхакан суд коллегийӗ ку ӗҫе пӑхса тухса, Сильвестрова персе вӗлермелли приговор йышӑнчӗ.

И. Е.

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

„ГЛАВКИНОПРОКАТӐН“
ЧӐВАШ РЕСПУБЛИКИНЧИ КОНТОРИ
РЕСПУБЛИКӐРИ ЭКРАНСЕМ ҪИНЕ

„БОЕВЫЕ БУДНИ“

ятлӑ, саслӑ, оборонӑллӑ ҫӗнӗ фильм кӑларать

Фильм
Хӗрлӗ Ҫарӑн 1940 ҫулти тактикӑллӑ вӗренӗвӗсене кӑтартса парать.

Режиссерсем—С. ГУРОВ тата И. КРАВЧУНОВСКИЙ.
Военный консультантсем: генерал-майор П. АЛФЕРЬЕВ, комбриг В. МОЗОЛЕВСКИЙ, полковник Н. НАКАРЦЕВ.

„Боевые будни“ фильма Шупашкарта хроника кинотеатрӗнче (Хресчен ҫурчӗ) майӑн 16-мӗшӗнчен пуҫласа кӑтартма тытӑнаҫҫӗ.

ГОРЬКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
имени С. М. Кирова
об'являет прием студентов на 1 курс следующих факультетов:

1. САНИТАРНО-ГИГИЕНИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ—готовит врачей гигиенистов, эпидемиологов, микробиологов, инфекционистов и организаторов профилактических мероприятий во всех областях здравоохранения.
2. ПЕДИАТРИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ—готовит врачей-лечебников всех специальностей по болезням детского возраста.
3. ЛЕЧЕБНО-ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ—готовит врачей-лечебников всех специальностей.

Срок обучения на всех факультетах 5 лет.

Правила приема в ГМИ общие для всех ВУЗ'ов СССР. Прием заявлений с 20 июня по 1 августа. Приемные экзамены проводятся с 1 по 20 августа по русскому языку и литературе, физике, химии. Зачисление в институт производится с 20 по 25 августа. Начало занятий 1 сентября.

Всем иногородним, как на время экзаменов, так и после зачисления в институт, предоставляется общежитие.

Все справочные материалы высылаются по требованию наложенным платежом.

За всеми справками обращаться в приемную комиссию института по адресу: гор. Горький. Советская площадь, дом № 10, мединститут, приемная комиссия. Телефоны: 7-50-39 и 3-11-29.

2—1 ДИРЕКЦИЯ.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, экономика пайӗн — 0—88, ҫырусемпе рабселькорсен пайӗн — 2—30, «Ӗҫхӗрарӑмӗ» журналӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин — 0—23.

НТ 3469.

Гор. Чебоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 260. Ф. б. 58—84 п. л.